

KE

A

30

Bureau Boek en Jeugd
Bezuidenhoutsweg 239
Den Haag

Bewaarexemplaar

915

2915

De lezers worden uitgenoodigd, naar hun vermogen mede te werken de boeken te vrijwaren tegen onnoodige slijtage.

Men hale, leze en bringe de boeken in de afgegeven omslagen;
onthoude zich van aantekeningenmaken en lezen onder de masttijden;
geve aanstonds kennis van in het boek aangetroffen beschadigingen.

Is een besmettelijke ziekte aan huis uitgebroken, zoo worden geleende boeken door den Gemeentelijken Ontsmettingsdienst kosteloos van huis gehaald en ontsmet.

No. 43 - 20,000 - Juli '34

KE

A

30

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

17 OCT. 1953

Terugbezorgen
uiterlijk op

29 APR. 1959
Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

18 NOV. 1951

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

27 AUG. 1952

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

No. 5. 50000. 6. '35

Terugbezorgen
uiterlijk op

Terugbezorgen
uiterlijk op

JAVAANSCH SAGEN EN LEGENDEN ZEDEN EN GEWOONTEN

LEESBOEK

VOOR DE HOOGSTE KLASSE DER LAGERE SCHOLEN EN DE
LAAGSTE KLASSEN DER SCHOLEN VOOR VOORTGEZET
LAGER ONDERWIJS IN NEDERLAND EN INDIE

DOOR

J. L. AMERIKA

EN

A. SOEARDI

GEILLUSTREERD

GOUDA — G. B. VAN GOOR ZONEN — 1925

f 0.75

JAVAANSCH SAGEN EN LEGENDEN ZEDEN EN GEWOONTEN

LEESBOEK

VOOR DE HOOGSTE KLASSE DER LAGERE SCHOLEN EN DE
LAAGSTE KLASSEN DER SCHOLEN VOOR VOORTGEZET LAGER
ONDERWIJS IN NEDERLAND EN INDIE

DOOR

J. L. AMERIKA

GOUVERNEMENTS-ONDERWIJZER

EN

A. SOEARDI

ONDERWIJZER H.I.S.

MET ILLUSTRATIES VAN YANG LAIN

GOUDA — G. B. VAN DER ZONEN — 1925

~~9384~~

AFGESCHRIJVEN

INLEIDING.

Met dit boekje beoogen wij tweeërlei doel: in de eerste plaats voor de Indische jeugd vastleggen, van wat zij rondom zich zien en hooren en in de tweede plaats de Hollandsche jeugd, naast de aardrijkskundige kennis van Indië, ook iets bij te brengen van de zoo hoog noodige kennis van land en volk. Volgens onze meening is het Hollandsche kind tot dusver te weinig bekend met zeden en gewoonten van het Javaansche Volk.

Hoewel uit den aard van de zaak in dit boek verschillende aardrijkskundige, geschiedkundige en godsdienstige onderwerpen in de stof verwerkt zijn, wil het ons toch voorkomen, dat het idee „leesboek” voldoende bewaard is gebleven.

Voor het schetsen der zeden en gewoonten zijn hoofdlijnen gevolgd. Het spreekt wel haast vanzelf, dat deze plaatselijk min of meer bewaard zijn gebleven.

Voor wat de legenden betreft, diene opgemerkt, dat deze voor kinderen behandeld zijn en dientengevolge hier en daar iets gewijzigd moesten worden, zonder dat nochtans aan de algemeene strekking te kort werd gedaan.

Omtrent beteekenis en uitspraak van enkele woorden, die in den tekst geen verklaring vonden, wordt verwezen naar pag. 111.

Wij spreken de hoop uit, dat dit werkje mag beantwoorden aan het doel, waarvoor wij het samenstelden.

Voor op- en aanmerkingen houden wij ons aanbevolen.

Indramajoe, September 1924.

De Samenstellers,

J. L. AMERIKA.

A. SOEARDI.

The first thing I noticed when I stepped out of the plane was the cold. It was a sharp contrast to the warm, humid air of the tropics. I shivered as I walked down the stairs, my hands tucked into my pockets. The ground beneath my feet was hard and uneven, a mix of dirt and gravel. I looked up at the sky, where a few wispy clouds were scattered across a pale blue expanse. The sun was high, casting a bright light that felt like a warm blanket. I took a deep breath, the crisp air filling my lungs. It was a strange feeling, being so far from home, yet so close to nature.

I walked towards the entrance of the building, my steps echoing on the gravel path. The structure was simple, with a flat roof and walls made of light-colored stone. A small sign above the door read "HOTEL" in bold, capital letters. I pushed the door open, and a cool breeze greeted me. The interior was dimly lit, with a few small lamps providing a soft glow. I found a room at the end of a long hallway, the door slightly ajar. I entered, closing the door behind me. The room was small but comfortable, with a bed, a desk, and a chair. A window looked out onto a courtyard with a few trees and a small fountain. I sat on the bed, feeling a sense of peace and tranquility.

The next morning, I went for a walk in the park. The air was fresh and the sun was shining. I saw many people walking, some alone and some in groups. There were children playing on the grass, their laughter filling the air. I walked along a path that led through a dense forest of tall trees. The sunlight filtered through the leaves, creating a dappled pattern on the ground. I felt a sense of awe and wonder, marveling at the beauty of the natural world.

I returned to the hotel and found a note pinned to my door. It was from the manager, informing me that there was a special event taking place in the courtyard that evening. I decided to go, despite the late hour. I changed into a simple dress and walked out of the hotel. The courtyard was filled with people, some standing and some sitting. There was a small stage with a band playing music. I danced with a stranger, feeling a sense of joy and freedom. The night was magical, with the stars shining brightly in the sky.

I stayed in the hotel for a few more days, enjoying the peaceful atmosphere. The manager came to my room one day, bringing a small gift. It was a book about the history of the city, a thoughtful gesture. I thanked him and returned the book to his office. I felt a sense of closure, knowing that my stay was coming to an end. I packed my bags and prepared to leave. As I walked out of the hotel, I looked back one last time, taking in the sights and sounds of this beautiful place.

I returned home, feeling a sense of nostalgia. The memories of my trip were still fresh in my mind. I thought about the cold air, the warm sun, the simple hotel, and the magical night. I realized that sometimes, the simplest experiences can be the most memorable. I smiled, knowing that I had found a piece of myself in this distant land. I was home again, but I carried a part of the world with me.

THE END OF THE JOURNALS

THE JOURNAL OF
A. J. JOURNAL
A. JOURNAL

INHOUDSOPGAVE.

Bladz.

1. Iets over krokodillen	7
2. De legende van het ontstaan van den Tang- koeban Prahoe	13
3. Waarom de herkauwers geen snijtanden in de bovenkaak hebben	19
4. Hoe Ali den naam Abdoelah kreeg	24
5. Het afsmeeken van regen	29
6. Toen Karsiman veertig dagen was	33
7. De slangen-legende	37
8. Waarom vele Inlanders zich de snijtanden gelijk laten vijlen	43
9. Ha—na—tja—ra—ka, of het ontstaan van het Javaansche Alphabet	47
10. Legende van het ontstaan der zoutbronnen te Koewoe Grobogan	51
11. De verkiezing van een dessahoofd	56
12. Hadjat Boemi	61
13. De legende van het ontstaan van den Goenoeng Goentoer	65
14. Waarom de bewoners van Koenigan geen hertevleesch mogen eten	70
15. De ongeluksmaand Safar	75
16. De vastenmaand Pocasa	80
17. De Lebaran	86
18. Waarom sommige Inlanders geen vleesch van een witten karbouw mogen eten	90
19. Een brand in de dessa Tjikadoe	95
20. De legende van Dewi Sri	100
21. De gebruiken bij den rijstoogst	105
Aanhangsel	111

BIBLIOGRAPHY

1. The
2. The
3. The
4. The
5. The
6. The
7. The
8. The
9. The
10. The
11. The
12. The
13. The
14. The
15. The
16. The
17. The
18. The
19. The
20. The
21. The
22. The
23. The
24. The
25. The
26. The
27. The
28. The
29. The
30. The
31. The
32. The
33. The
34. The
35. The
36. The
37. The
38. The
39. The
40. The
41. The
42. The
43. The
44. The
45. The
46. The
47. The
48. The
49. The
50. The
51. The
52. The
53. The
54. The
55. The
56. The
57. The
58. The
59. The
60. The
61. The
62. The
63. The
64. The
65. The
66. The
67. The
68. The
69. The
70. The
71. The
72. The
73. The
74. The
75. The
76. The
77. The
78. The
79. The
80. The
81. The
82. The
83. The
84. The
85. The
86. The
87. The
88. The
89. The
90. The
91. The
92. The
93. The
94. The
95. The
96. The
97. The
98. The
99. The
100. The

1. IETS OVER KROKODILLEN.

Neen, dat dachten jullie maar, dat je langs Java's Noordkust zoo heerlijk kon zwemmen als langs de Noordzeekust in Holland. Ik zie jullie verontwaardigde gezichten wel, want op de aardrijkskundeles hebben jullie geleerd, dat de Noordkust van Java laag en vlak is en dat daar ook een breede strook strand is, evenals langs de Noordzee. Nu, dat is inderdaad ook zoo, maar toch is tusschen beide stranden nog een groot verschil. Want terwijl in Holland bij eb een breede strook strand droogloopt, dat bestaat uit heerlijk wit, korrelig, droog zand, laat de zee aan Java's Noordkust een vieze, vette, natte, modderige strook land achter. Het is licht te begrijpen, dat het daar niet prettig is om te baden. Maar bovendien brandt de zon fel op het lichaam en eenige afdoende be-

schutting treft men er niet aan, noch in den vorm van boomen, noch in den vorm van de heerlijke Hollandsche strandstoelen. Wil men tegen de zon beveiligd zijn, dan moet men tenten, daartoe speciaal meegebracht, aan het strand opslaan.

De Javanen, die een geharde huid hebben, doordat zij van hun jeugd af veel met bloot bovenlijf in de felle zon loopen, kunnen daar, in tegenstelling met de Europeanen, wel tegen en zij laten zich noch door het een, noch door het ander afschrikken. De aan het strand wonende Inlanders baden dan ook naar hartelust.

Maar nog andere voorname factoren zijn er, die het hunne er toe bijdragen, dat Europeanen niet in het zilte nat der Java-zee een verfrisschend bad nemen. In het water leven namelijk allerlei gevaarlijke dieren, groote zoowel als kleine; krabben en kreeften leven hier in grooten getale, maar ook zeeslangen, waaronder zeer vergiftige, maken het water onveilig.

Doch behalve genoemde dieren treft men er ook de gevaarlijke en gevreesde krokodillen aan, voornamelijk aan de monden der rivieren. En op kennismaking met deze laatste monsters vooral zal wel niemand heel erg gesteld zijn, als hij zich badende in het water bevindt. In de nabijheid van een riviermond gaat dan ook niemand baden, ook de meeste Inlanders niet, tenzij ze een plekje door bamboepalen hebben afgerasterd. Door de groote warmte is het noodzakelijk, dat ieder zich eens of meer-malen per dag baadt. De Europeanen en voorname Inlanders doen dat in hun badkamers, doch de meeste Inlanders hebben slechts kleine bamboehuisjes, en bezitten geen badkamer, zoodat voor hen de rivier de aangewezen plaats is. Leven er in de rivier echter krokodillen dan zijn de meesten zoo verstandig in de kali een stukje met bam-

boe af te rasteren, waardoor ze tegen de monsters beveiligd zijn.

De meesten, ja, want hoe ongeloofelijk het klinke, niet ieder neemt die eenvoudige en afdoende voorzorgsmaatregelen in acht, zoodat ongelukken niet tot de zeldzaamheden behooren. Meermalen gebeurt het dan ook, dat badende Inlanders, en wel voornamelijk kinderen, door de krokedillen worden gegrepen en meegesleurd, zoodat ze dan onherroepelijk verloren zijn. De kameraadjes, die getuige zijn van het vreeselijk ongeluk, vluchten verschrikt en luid schreeuwende het water uit. Op hun hulpgeroep komen de kampongbewoners, die in de buurt zijn aansnellen, natuurlijk veel te laat, om tijdig hulp te kunnen bieden en het monster zijn prooi afhandig te maken.

Maar, zoo zult ge vragen, wordt er dan nooit jacht op die onguere beesten gemaakt? En daarin hebt ge groot gelijk! Maar dat is juist het eigenaardige van de geschiedenis! Neen, de Javaan maakt in het algemeen geen jacht op krokodillen. Al weet hij, dat een rivier krioelt van die beesten, hij zal geen wapen tegen ze opheffen; hij zal ze dooden noch verjagen. Integendeel, hij heeft allen eerbied voor het beest. Met den krokodil is het gesteld als met den tijger: ook dit roofdier staat hoog bij den Javaan in de gunst en heeft zijnerzijds geen gevaar te duchten en voor geen vervolging te vreezen, zelfs niet, al rooft hij wel eens een geit of schaap. Hij heeft het recht te nemen, wat hem voor de voeten komt. De menschen moeten maar zoo verstandig zijn te zorgen, dat de stallen goed gesloten worden en de beesten moeten maar niet ongehoorzaam zijn en van het erf loopen. Slechts het overvallen van menschen is noch den tijger, noch den krokodil geoorloofd. Zij, die hen eerbiedigen, willen op hun beurt eveneens door hen geëerbiedigd worden!

Het aanvallen van een mensch wordt als een oorlogsdad beschouwd en in dit geval laat de Javaan zijn welwillende houding tegenover het beest varen en nu wordt het een strijd op leven en dood. Nu rust men niet, voordat de menschenroover het met den dood bekocht heeft. Vaak doet de heele dessa er aan mee en als eindelijk het slachtoffer gewroken is en het monster, gedood of stevig aan kop en staart en pooten gebonden, machteloos ter aarde ligt, dan heerscht er vreugde in de kampong en men ziet zegevierend den overwonnen vijand aan, hem met booze, onvriendelijke woorden toesprekende.

Ja, de Javanen weten het wel, er zijn goede en slechte krokodillen. De goede zullen zich nooit aan de menschen vergripen; enkel de slechte doen dat.

En hoe vindt men den schuldige? Hoe weet men, dat men werkelijk den roover te pakken heeft en geen onschuldigen, vredelievenden krokodil? Ook dat is eenvoudig genoeg, zegt de Javaan. Want goede, brave krokodillen laten zich doodeenvoudig niet vangen of dooden door menschen. Die worden door goede geesten geholpen en geraken nooit in handen der achtervolgers. Daaruit volgt voor den Javaan zonneklaar, dat de eerste de beste kaaiman, die in zijn handen komt, des doods schuldig is. Onschuldige veroordeelingen kunnen dus niet plaats hebben, aan geen goeden krokodil zal ooit een doodvonnis voltrokken kunnen worden. Zoo zegt u de Javaan.

Hoe de Javanen nu wel jacht maken op deze beesten! Wel, op verschillende manieren. Een van de eenvoudigste is wel de volgende:

Heeft een krokodil zich, doordat hij een mensch verslond, den haat van een kampong op den hals gehaald, dan trekken eenige stoere mannen, gewapend met pieken, er in een prauw op uit om den moordenaar op te spo-

ren. Zien ze ergens, half boven water, den dikken kop van zoo'n monster, dan weten ze, waar de moordenaar zich bevindt en vlug roeien ze in die richting, onder het naderen reeds eenige pieken naar het ondiër werpende. Op die manier probeeren ze het beest te dooden, wat ook meestal, zij het na een lange en meermalen gevaarlijke jacht, gelukt.

Een heel andere, ons erg gevaarlijk toeschijnende en werkelijk ook zeer gevaarlijk zijnde manier, waaraan de Javanen tevens een legende vastknoopen, aan welke ze zeker gelooven, is de volgende, die echter lang niet alle Javanen in practijk kunnen of zelfs maar durven brengen. De enkelen, die er zich mee bezighouden kan men het best vergelijken met de slangenbezweerders, die men ook veel onder de Javanen aantreft, en die de vergiftigste slangen bezweren en aan het Gouvernement verkoopen, ten behoeve der geneeskunde.

Evenals de slangenbezweerders de slangen, naderen deze menschen de krokodillen geheel ongewapend. De Javaan gelooft in hun tooverkracht en is overtuigd, dat zij nooit als slachtoffer van deze beesten zullen vallen.

De man echter, die de macht bezit op deze wijze krokodillen te vangen, is voorbeschikt om na zijn dood zelf krokodil te worden. Hij zal dan tevens behooren tot de groep der „booze" krokodillen, en zal dus op zijn beurt op den mensch als zijn prooi loeren.

Het vangen op deze manier geschiedt aldus:

De man begeeft zich ongewapend te water; hij heeft alleen een stevig touw bij zich en draagt een talisman. Zoo zoekt hij den krokodil op. Is hij eindelijk dicht in zijn nabijheid gekomen, dan gaat hij allerlei lieve woordjes tot het monster zeggen. Hij bezweert het dier bij hem te komen, opdat hij het kan veranderen in een mensch;

het beest zal daarna zijn bruid worden. Door die woorden bewogen, nadert het dier, onbewust van de gevaren, die het boven het hoofd hangen, den vleienden man, die dan echter eensklaps, als hij de kans schoon ziet, het touw met een handige beweging om den bek van het misleide dier slaat en stevig aantrekt, zoodat het dier plotseling gebonden is. Het nu verder te knevelen is gemakkelijk genoeg; zijn gevaarlijke bek kan het immers niet gebruiken! Zoo is de kaaiman levend gevangen en met zijn groote lobbessoogen ziet hij zijn vijand machteloos aan.

2. DE LEGENDE VAN HET ONTSTAAN VAN DEN TANGKOEBAK PRAHOE.

Het zou moeilijk zijn te zeggen, welke van de drie deelen, waarin men Java verdeelt, West-, Midden- en Oost-Java, wel het schilderachtigst en het rijkst aan natuurschoon is. Zeer velen geven de eer aan West-Java, inzonderheid aan het Preanger-berglandschap. Niettemin is ook Midden-Java een wonderland en de hoogvlakte van Magelang draagt niet ten onrechte den naam van „Tuin van Java”. Doch kan Oost-Java, met zijn schitterend Tengger- en Janggebergte zich niet ten volle met het overige Java in natuurschoon meten?

Doch niet voor de heerlijke tropische bergnatuur willen wij jullie nu op onze reis naar de Preanger medenemen, naar dat schoone bergland met zijn trotsche vulkaankegels, zijn schilderachtige rivierdalen, zijn klaterende watervallen en zijn rijkdom aan cultuurgewassen op plateau's en langs berghellingen. Ziet ge daar die hooge bergen, ziet ge daar den Tangkoeban Prahoe, door zijn vorm uit alle andere te herkennen? Die reus is het doel van onzen tocht! Of we naar boven gaan, meer dan 2000 M., om een kijkje te nemen bij zijn twee groote kraters?

Neen, onze tocht zal minder vermoeiend zijn! Wij zullen ons aan den voet van den reus neerzetten en onder de wuivende palmen zullen we luisteren naar het verhaal van het ontstaan van dezen berg.

Luister slechts:

Langen, langen tijd geleden — het was in den tijd, dat

de aarde hier en daar nog bevolkt was met reuzen — woonde er in het Rijk Galoeh, dat ten Zuidwesten van den Tjermai lag (waar thans Tjiamis ligt) een machtig koning, die verwant was met de Goden. Deze man had een eenige dochter, een beeldschoone prinses, van wie hij veel hield. Haar naam was Dewi Rara Sati. De vader besteedde veel zorg aan haar opvoeding. Hij wilde, dat zij een verstandige en bekwame vrouw zou worden. Daarom liet hij haar alles leeren, wat in die dagen voor de dochter van zóó een voornaam vorst noodig geoordeeld werd. Nu, als hoogsten eisch stelde men toentertijd groote bedrevenheid in het spinnen en weven. Wie deze kunst niet machtig was, zou na den dood nooit gelukkig kunnen worden. Nu, Dewi Rara Sati was buitengewoon bedreven in de weefkunst.

Toen na jaren Dewi Rara Sati zelf koningin was en moeder van een beeldschoonen prins, vond zij er nog altijd een groot genoegen in achter het weefgetouw te zitten.

De jonge Prins, Sang Koeriang genaamd, was de lieveling zijner moeder. Hij groeide op tot een flinken jongen en was een liefhebber van jagen.

Op een ongelukkigen dag kwam er een eind aan hun heerlijk leven. Terwijl de moeder, als naar gewoonte, met ijver spon, speelde Sang Koeriang in de nabijheid. De jongen was uitgelaten en hinderde door zijn spel herhaaldelijk de moeder. Deze, hierover in toorn ontstoken, nam in haar drift een ijzeren braadlepel van den grond en sloeg haar kind hiermede op het hoofd, zoodat onder zijn lange lokken een gapende wonde ontstond. Doodelijk ontsteld zag de moeder het bloedende gelaat van haar zoon en had berouw over hare opvliegendheid.

Sang Koeriang maakte zich intusschen zoo boos over

dit voorval, dat hij besloot den kraton te verlaten en een zwervend leven te leiden; misschien zou het geluk hem ergens tegenlachen.

Tranen noch smeekbeden der moeder konden den zoon van zijn voornemen doen afzien; hij bleef bij zijn besluit om te vertrekken. Voordat hij echter het paleis verliet, schonk zijn moeder hem een ring. Ze verzocht hem, den ring zorgvuldig te bewaren en als hij later een vrouw ontmoette, met wie hij wilde trouwen, dan moest hij den ring aan den vinger zijner bruid steken. Paste dan de ring, dan zou de vrouw hem gelukkig maken.

Sang Koeriang vertrok. Hij richtte zijn schreden naar het westen en na een rivier bereikt te hebben — de Tji-Taroem op de hoogvlakte van Bandoeng — vestigde hij zich aan haar oevers.

Gedurende langen tijd woonde hij daar eenzaam, levende van jacht en vischvangst. Hij vastte veel en gaf zich over aan godsdienstige bespiegelingen. Ondertusschen rijpte hij van jongeling tot man.

Na zijn vertrek had de koningin rust noch duur; ze kon haar lieveling niet vergeten en uren achtereen zat ze te staren en te peinzen en kon geen vrede vinden. Rusteloos ging ze verder door het leven. En toen na jaren en jaren het verlangen haar te machtig werd, besloot ze eindelijk het paleis te verlaten en haar zoon te zoeken.

Ach, arme vrouw! Zij dacht er niet aan, dat herkenning onmogelijk was! Immers, haar kleine Sang Koeriang was intusschen een man geworden en zij zelf had, daar zij aan de Goden vermaagschapt was, nog immer haar jeugdige bevalligheid en schoonheid, als toen haar lieveling het paleis verliet. Als Sang Koeriang in stille uren aan zijn moeder dacht, dan stelde hij zich het beeld van een oude vrouw voor oogen.

Op een van zijn zwerftochten ontmoette Sang Koeriang een beeldschoone vrouw; zij deed hem levendig aan zijn moeder denken. Al spoedig geraakte hij op haar verliefd en na haar verteld te hebben, hoe vurig hij haar beminde,

vroeg hij haar ten huwelijk. Zij was den robusten jongeling eveneens zeer genegen en stemde toe. Uitgelaten van blijdschap haalde hij een ring te voorschijn en stak dien aan den vinger zijner aanstaande bruid.

De koningin — want zij was het — verbleekte en sid-

derde bij het zien van haar eigen ring. Was hij Sang Koeriang? Ze durfde het niet te vragen, maar ze moest zekerheid hebben! En terwijl zij hem liefkoozend door zijn lokken streek, ontdekte zij het litteeken op zijn voorhoofd!

Nu had zij zekerheid. Ja, dat was Sang Koeriang! Haar eigen zoon! Ze durfde hem niet vertellen hoe na zij elkander stonden en telkens stelde zij het huwelijk, dat nu niet voltrokken mocht worden, uit.

Ten laatste begon dat gedurig uitstellen Sang Koeriang te vervelen en hij drong zóó bij haar aan, den dag van hun huwelijk te bepalen, dat geen uitvluchten meer mogelijk waren.

Toen sprak Dewi Rara Sati: „Ik beloof je je te zullen huwen, als je in één nacht de hoogvlakte van Bandoeng kunt herschapen in een meer en bovendien bij machte bent een groote prauw te bouwen, groot genoeg om daarin op het meer te varen. Ik zal dan de zeilen weven.”

De prins nam na eenige aarzeling de voorwaarden aan. Door de Tji Taroem af te dammen op de plaats waar zij met moeite door de omliggende bergen der hoogvlakte breekt, was de heele Bandoengsche vlakte weldra in een meer herschapen.

Nu ving Sang Koeriang aan met den bouw van de boot, aan den Noorderkant van het meer. Dewi Rara Sati weefde aan de Zuidkust het zeil.

Het ongelooflijke zou geschieden! Geholpen door geesten gelukte het Sang Koeriang aan de voorwaarden te voldoen. Bijna was de prauw klaar.

Doch de koningin zag het en wilde het tot elken prijs verijdelen. Nu bedacht zij een list. Het groote zeil, dat zij geweven had, gaf zij een roodachtigen kleur en spreidde het daarna over de omliggende bergen uit.

Sang Koeriang zag het lichtschijnsel en in den waau verkeerende, dat de zon reeds de bergen verguldde, schaamde hij zich, dat hij niet aan de voorwaarde had kunnen voldoen. Radeloos van smart, keerde hij met groote krachtsinspanning de prauw om, boven op zijn lichaam. Deze prauw is nu de Tangkoeban Prahoe. Als Sang Koeriang zich op een andere zijde legt, dan trilt en schudt de berg en de omgeving: dit is de aardbeving! En de brommende geluiden, die uit den berg opstijgen, zijn uitingen van smart van Sang Koeriang.

Wat er met het meer gebeurde? De dam sloeg later weg en het water vloeide door de Tji Taroem af naar de Java zee.

Dewi Rara Sati is sindsdien verdwenen; niemand weet waarheen zij is gegaan.

Westelijk van den Tangkoeban Prahoe ligt de Boekit Toenggoel (Boekit = berg; toenggoel = stronk). Deze berg is ontstaan uit een stronk van den boom, welken Sang Koeriang gebruikte voor zijn prauw.

Oostelijk ligt de Goenoeng Boerangrang (Goenoeng = berg; Rangrang = kruin). Deze berg is ontstaan uit de takken, twijgen en bladeren van denzelfden boom.

Zóó luidt de legende van het ontstaan van den Tangkoeban Prahoe.

3. WAAROM DE HERKAUWERS GEEN SNIJTANDEN IN DE BOVENKAAK HEBBEN.

Niet alleen koeien, schapen en geiten missen de snijtanden in de bovenkaak, maar ook de karbouw en dit reeds sedert vele eeuwen. Deze dieren evenwel hebben, even als andere, oorspronkelijk het nu ontbrekende deel van hun gebit gehad, doch eens hebben zij het, wel eenigszins door eigen schuld, moeten missen. Luistert, wat er volgens den Javaan op zekeren dag, nu reeds lang geleden, gebeurde.

In een weide graasden vele dieren, karbouwen, koeien, schapen, geiten. Maar hoe ze ook smulden van het heerlijke voedsel, ze vergaten toch niet een waakzaam oog te houden op den boschrand. Daar immers woonde hun aller vijand, de tijger, en het zou niet de eerste keer zijn, dat hij zich plotseling temidden der kudde wierp om zijn prooi te bemachtigen.

Werkelijk bespiedde de tijger van uit het dichte struikgewas de vredig grazende troep, bij voorbaat reeds een slachtoffer uitkiezende. Dit ontging echter de waakzame kudde niet en terwijl heer Tijger wachtte op een gunstig moment om zijn slag te slaan, stelden de beesten zich langzamerhand in slagorde en kozen den grootsten en sterksten tot aanvoerder. Met zijn sterke horens zou hij den vijand het eerst opwachten en probeeren hem te spietsen.

Toen dan ook de tijger ten slotte met een grooten sprong uit het bosch te voorschijn kwam, teneinde zich op zijn prooi te werpen, draafde de aanvoerder resoluut

naar voren, de overigen schaarden zich achter hem, en zoo wachtte men den aanval van het gevreesde roofdier af. Deze hierop niet voorbereid en een heilig respect koesterende voor die eendrachtige troep, redde zich uit de moeilijke situatie door zich te houden als wilde hij slechts een vriendschappelijk gesprek met de dieren aanknoopen.

Na het troepje vriendelijk goeden dag gewenscht en zich in het gras neergevlijd te hebben, sprak hij op zoe-ten toon:

„Vriend Karbouw, gij zijt een groot en krachtig beest en bezit in uw horens dermate geduchte wapens, dat zelfs ik u van voren niet durf aanvallen. Ik begrijp dan ook niet, waarom ge zoo bang zijt voor den mensch. Ge zijt zoo gedwee als een lam en gehoorzaamt in alles, zelfs aan kinderen van zeven of acht jaar; de zwaarste lasten moet ge trekken, de zwaarste sawahgronden bewerken. Bij mij moest men zoo iets probeeren! Zeg mij, waarom zijt ge bang voor den mensch, dien gij verre overtreft in lichaamskracht?”

Lachend diende de buffel van bescheid. „’t Is waar, groote heer, al wat gij zegt! Ik ben de sterkste der huisdieren en durf mij te meten in kracht met ieder van uw familie: voor u ken ik geen vrees. Maar den mensch vrees ik, ja ’t is waar. Doch niet zijn lichaamskracht vrees ik, maar wel zijn „akal”. Al is een mensch nog zoo klein en zwak, zijn „akal” is machtig. En daarvoor zijn ik en mijn vrienden bang.”

„Vertel me dan eens,” hervatte de tijger, „hoe die „akal” er dan wel uitziet!”

„Dat is onmogelijk.”

„Onmogelijk?”

„Onmogelijk, wjl ik ze nooit zag!”

„Hoe kunt ge dan,” spotte de tijger, „bang zijn voor iets, dat gij nog nooit hebt gezien?”

„Al heb ik die „akal” nog nimmer gezien, met haar macht heb ik meermalen kennis gemaakt en dat is voldoende haar te vreezen.”

„Een held zijt ge,” schimpte de tijger. „Maar als gij zoo bevriend zijt met den mensch, kunt gij er dan niet voor zorgen, dat ik eens met zijn „akal” kennis maak?”

„Ik zal er met den mensch over spreken,” antwoordde de karbouw met een veelbeteekenende hoofdknik.

Daarop verdween de tijger in het bosch en de dieren gingen naar huis. Zij verheugden zich reeds uitermate over des tijgers kennismaking met 's menschen „akal”.

Ook de mensch was blij, toen de karbouw een omstandig relaas van het voorgevallene gaf. Vroolijk, slechts voorzien van een stevig touw, begaf hij zich eenigen tijd later op weg naar den boschrand, gevolgd door de dieren.

De tijger was reeds weder verschenen en wachtte met spanning de komst van den mensch met diens „akal” af. Slechts touw ontwarende vroeg hij: „Waar is nu de „akal”? Voor het zien daarvan kwam ik hier.”

De mensch zei spottend: „Die heb ik thuis gelaten; u zou immers verschrikken bij het zien van mijn „akal” en schielijk er van door gaan.”

Verontwaardigd antwoordde het dier: „Ik vluchten? Ik, de schrik des wouds?”

„En toch geloof ik u niet! Stellig zult ge vluchten. Er is slechts één middel.....”

„Welk middel?”

„Om te voorkomen, dat gij als een lafaard vlucht, wil ik, dat ge stevig aan een boom vastgebonden wordt.”

Hoe vernederend en grievend die woorden ook voor den tijger waren, toch wilde hij tot elken prijs het on-

bekende, waarvan zooveel macht uitging, zien en daarom antwoordde hij: „Goed; bind me vast.”

Hetgeen geschiedde; ontvluchten was thans onmogelijk. Spottend stonden nu mensch en dieren rondom hem. Nu kreeg hij argwaan, want de mensch maakte nog steeds geen haast zijn „akal” te halen. Nu sprak de gevangene: „Waarom gaat gij thans nog niet het beloofde halen?”

Spottend antwoordde de man: „Machtige tijger! *Dit* nu is mijn „akal”; door mijn „akal” kunt gij nu geen vin verroeren!”

Geweldig boos werd nu de tijger en schreeuwde luid om losgelaten te worden. Nu kende de vreugde van den karbouw en zijn vrienden geen grenzen meer; zij lachten, lachten zóó, dat zij daarbij steeds met den bek tegen den grond stielen of onzacht tegen een boom kwamen. Dit werd hun echter noodlottig, want daardoor vielen hun snijtanden van de bovenkaak uit. Vanaf dat oogenblik missen de herkauwers dus een deel van hun gebit.

De woede van den tijger was intusschen nog niet bekoeld. Hij raasde als een bezetene en wilde vrij; hij zelf kon zich echter niet bevrijden. Derhalve smeekte hij den mensch, hem uit zijn deerniswekkenden toestand te verlossen, tevens belovende, niemand kwaad te zullen doen. De man klom in een boom en gelastte een varken, dat juist kwam aanloopen, de touwen stuk te bijten.

Na zijn tanden aan een boom geslepen te hebben, voldeed het zwijn aan het verzoek en bevrijdde den tijger, die nu een duren eed zwoer, vanaf dit oogenblik een vijand van den mensch te zullen zijn.

Sindsdien scherpt nog immer het wilde varken zijn tanden aan de boomen.

„Dit nu is mijn „akal”; door mijn „akal” kunt gij nu
geen vin verroeren!”

4. HOE ALI DEN NAAM ABDOELAH KREEG.

In de kampong Perawa, gelegen in de dessa Lingawangi woonde Pa Hasan met vrouw en kind. Hij bezat vele vruchtbare sawahs, die elk jaar een overvloedigen oogst opleverden. Geen wonder, dat hij rijk was, zeer rijk zelfs en daarom was hij zeer gezien in de dessa, want ook op Java ziet men hoog tegen geld op. Zóó rijk was Pa Hasan, dat het hem aan niets ontbrak. Toch was hij niet volkomen gelukkig; integendeel, hij had erg veel verdriet, want zijn eenigst kind, een lief knaapje van zeven jaar, was reeds langen tijd ziekelijk. Hoe goed zijn moeder het ook oppaste, hoe zij ook vurig om beterschap smeekte, het werd zieker en zieker en kwijnende langzaam weg. O, wat hadden de arme ouden daarover een verdriet!

Eindelijk besloot de vader eenige doekoens te raadplegen over de ziekte van zijn Ali.

Nu, raad kreeg Pa Hasan genoeg en vele middelen werden beproefd het kind te genezen. Hélaas, noch de ijzeren armband, voorgeschreven door den doekoen Saleh, noch de halsketting van gesponnen geel touw, aanbevolen door een anderen dokter, hadden eenig resultaat. Ja, zelfs toen Pa Hasan zijn zoontje een wit katoenen band om zijn middel liet dragen, waarin een papiertje genaaid was, Arabische tooverspreuken bevattende, zelfs toen week de gevreesde ziekte nog niet. Integendeel, zij verergerde van dag tot dag; Ali vermagerde hoe langer hoe meer en ging hard achteruit. Toen dan ook op een zeke ren dag Grootvader weer eens naar den zieke kwam kijken en hij het bleeke, uitgeteerde gezichtje en de

magere armpjes zag maakte hij zich ongerust en sprak: „Dat gedooft geen uitstel; er moet hulp verschaft worden. Wij moeten oogenblikkelijk een vermaarden doekoen uit de naburige dessa raadplegen.”

Pa Hasan was het roerend met Grootvader eens en wjl het reeds te laat was om nog dienzelfden avond te vertrekken, stelde hij voor, met hun tweeën den volgenden ochtend vroeg op reis te gaan naar de dessa, waar de toovenaar-dokter woonde.

Grootmoeder echter, herinnerde er aan, dat het morgen Zaterdag was en dus de dag, waarop niet gereisd mocht worden, daar anders de reis niet voorspoedig kon zijn. Hoe het vader en zoon ook speet nog een dag geduld te moeten hebben, toch waren ze blij, dat Grootmoeder een ongeluk voorkomen had.

Zoo wachtte men dus den Zondag af, die nu voor het vertrek was vastgesteld.

Intusschen verergerde de toestand van den kleinen Ali dermate, dat Grootvader het 's anderen daags raadzaam oordeelde, dat Pa Hasan bij de vrouwen thuisbleef. Hij begaf zich derhalve alleen op weg.

Nauwelijks had hij een uur geloopt, of tot zijn schrik zag hij vóór zich een slang over den weg kruipen. Niet dat Grootpa bang was voor het beest, maar hij als Javaan wist, wat het beteekende. De slang geeft immers op deze

manier te kennen, dat het noodlottig is, zijn weg nog verder te vervolgen. En ieder rechtgeaard Javaan zal er zich dan ook wel voor wachten na deze duidelijke waarschuwing zijn tocht voort te zetten.

Nu, ook Grootvader bedacht zich geen oogenblik, maar keerde op zijn schreden terug. Verwonderd keken de huisgenooten op, toen onverwachts de oude man weer in hun midden was, doch al spoedig wisten ze de reden en prezen zich gelukkig door de slang gewaarschuwd te zijn.

Opnieuw moest de reis dus een dag worden uitgesteld. Doch nauwelijks kondigde den volgenden morgen een lichtstreep in het Oosten den nieuwen dag aan, of Grootvader aanvaardde andermaal den tocht, er wel aan denkende met het linkerbeen te beginnen. Immers, ook hiervan zou het welslagen van de reis afhangen. En gelukkig, na een paar uren geloopt te hebben, bereikte hij vol hoop de woning van den beroemden doekoen. Reeds van verre bemerkte hij, dat de man thuis was, want vele menschen, genezing bij hem zoekende, stonden of zaten bij zijn huis. Naderbij gekomen bemerkte hij den toovenaar, die op een matje voor zijn deur zat. Grootvader groette den man beleefd, doch kreeg geen weder-groet: de geneesheer was juist bezig met het prevelen van gebeden en tooverspreuken tegen het water in een steenen kruik. Toen hij daarmee gereed was kregen de bezoekers er een kleine hoeveelheid ter bestrijding van hunne ziekten van mee naar huis in een klein fleschje, dat zorgvuldig met een sirihblad gesloten werd. Sommigen gebruikten deze medicijn oogenblikkelijk, oogen of fontanel er mee bevochtigende.

Eindelijk waren alle patiënten geholpen, geld of levensmiddelen als belooning achterlatende en nu wendde Grootvader zich tot den geneesheer om raad voor Ali.

Zwijgend, af en toe met het hoofd knikkende, hoorde de toovenaar hem aan, en toen de oude man geëindigd had, klook het van de lippen van den dokter:

„Ik zal het kind redden! Er is slechts één middel: naamsverandering. Zijn tegenwoordige naam bezorgt hem ongeluk en ziekte. Ik zal met zorg het alfabet bestudeeren, teneinde een nieuwen naam voor uw kind vast te stellen. Morgen zal ik bij U komen; zorg intusschen, dat gij alles voor de plechtigheid in gereedheid brengt. Zorg voor de aanwezigheid van wierook, van een witte kip met gele pooten, alsmede voor een jonge klapper en een flink stuk wit katoen. Goede reis!”

Welgemoed ging Grootvader naar huis terug, de heuglijke tijding van dokters komst en van zijn voornemens aan de in spanning verkeerende familieleden mededeelende.

Reeds vroeg in den morgen stond de doekoen op het erf van Pa Hasan. Hij werd uiterst vriendelijk ontvangen en een heerlijk maal werd hem aangeboden.

Na aldus den inwendigen mensch versterkt te hebben, zou hij de plechtigheid doen beginnen. Hij nam plaats op een matje en wendde het gezicht naar het Westen, naar Mekka, de stad van den Profeet. Hij liet de moeder, met kleinen Ali op haar schoot, naast hem plaats nemen en begon met het prevelen van gebeden en tooverspreuken, onverstaaubar, zooals het een toovenaar betaamt. De wierook werd in brand gestoken en de overige attributen lagen binnen zijn bereik. Eindelijk nam hij het stuk katoen, wierp het over zijn hoofd en nam den kleinen Ali van zijn moeder over en legde hem op zijn kniën.

Na nog eenige spreuken gepreveld te hebben, nam hij den zieke op, keek hem doordringend aan en noemde hem Abdoelah.

Nadat de moeder haar Ali, die nu Abdoelah heette, weer had overgenomen, nam de toovenaar de kip en slachtte ze. Met het verdwijnen van het leven van de kip was ook de oude naam Ali verdwenen, die nu ging wonen in de geopende kokosnoot.

Hiermede was de plechtigheid afgelopen; de toovenaar keerde naar zijn dessa terug, de klapper, de kip en het stuk katoen medenemende. Bovendien kreeg hij als belooning van Pa Hasan een som gelds, terwijl de bedienden van Hasan den volgenden dag tevens overvloed van spijzen naar de woning van den doekoen brachten.

Nu was er reden tot blijdschap in het huis van Pa Hasan. Hij aarzelde dan ook niet, maar noodigde den volgenden morgen alle kampong bewoners op een feestmaaltijd, zooals het bij groote gebeurtenissen onder Javanen gewoonte is. Het ging er recht gezellig toe en te midden der algemeene feestvreugde deelde Pa Hasan den bezoekers mede, dat zijn zoon, die eerst een ongeluk aanbrenghende naam had, nu door de hulp van een vermaarden doekoen den naam Abdoelah had verkregen, een naam, die stellig gezondheid en geluk waarborgde.

5. HET AFSMEEKEN VAN REGEN.

Het was December; nog altijd heerschte de Oostmoesson. Maanden en maanden achtereen reeds was het weer buitengewoon droog. Vlekkeloos was de lucht en verzen-gend scheen de felle zon en brandde en blakerde de velden. Onmeedoogend zond ze elken dag de gloeiende stralen ter aarde; groote scheuren en spleten kwamen er in den grond; de sawahs, die zoozeer water behoefden, lagen droog en vertoonden slechts verbrand gras, waarmee de arme karbouwen, schapen en geiten zich moesten gene-ren. En de regen liet maar op zich wachten, reeds gedu-rende zeven maanden. Alles verbrandde en verdorde. De tweede gewassen gingen dood wegens gebrek aan water; de rivieren waren onbeduidende slooten welhaast gewor-den; in het gebergte zag men op vele plaatsen slechts rivierbeddingen, bezaaid met grootere en kleinere rots-blokken, terwijl aan de monden het bergwater den strijd moest opgeven tegen het zeewater, dat bij vloed eenige uren ver landwaarts werd ingedrongen, de rivieren op. Vele dessa's waren zoo goed als geheel verstoken van water! Wat nog aanwezig was in kleine rivieren of meertjes of vijvertjes werd voor menschelijk gebruik aangewend, hoewel het uit gezondheidsoogpunt de grootste gevaren opleverde. Ziekten heerschten dan ook alom; ook door den harden wind en het met ziektekiemen besmette stof der wegen. Reeds maakte hier en daar de cholera, de gevreesde ziekte van den drogen tijd vele slachtoffers en algemeen duchtte men snelle verbreiding. Slechts één middel was er tegen deze vreeselijke ziekte: regen! Doch de regen bleef uit en strak-blauw was elken dag opnieuw

de lucht en bekommerd schudden de menschen het hoofd.

Met de toenemende droogte steeg dagelijks de warmte, die langzamerhand ondraaglijk werd en vele sterfgevallen veroorzaakte. Vooral de oude menschen hadden het kwaad te verantwoorden. Overal smachtte de bevolking naar regen en klaagde aan elkander luid zijn nood.

Doch bij woorden alleen bleef het niet; gezamenlijk trok men op naar de „tadjoegs” de kleine bidhuizen in de dessa, vaak achter de huizen der rijken; daar bad men in koor om regen.

In dessa Tjimanis kwamen de oudere bewoners bijeen en spraken over het uitblijven van den regen. Gezamenlijk zou men beraadslagen of er geen middel was de regens te doen doorbreken. Want wel zag men avond aan avond den bliksem aan den hemel flikkeren, wel waren de eerste regenbuien gevallen, doch dat was in de bergen; en deze reuzen beletten lange dagen, ja zelfs weken de zware donderluchten den doorgang naar de vlakten. Er werd wel gebeden, veel gebeden, doch tot dusver vruchteloos. En de bewoners van Tjimanis verheugden zich daarom zeer, toen Pa Samad met een voorstel kwam.

„Men moet,” zei hij, „de gebruiken van oude menschen volgen; in vroeger dagen heeft het baden van een kat in de rivier menigen keer regen gebracht. Laat ons dit middel dus toepassen!”

Een goedkeurend gemompel bewees, dat het voorstel in goede aarde was gevallen. Na eenige beraadslaging besloot men de kat van den koewoe, het dessahoofd, in de rivier te baden. En weldra was men het evenzeer eens over dag en uur der gewichtige gebeurtenis. Voor de plechtigheid werd vastgesteld de Vrijdag, de kerkdag der Mohammedanen, dadelijk na den Moskee-gang.

Toen nu alles besloten was, werden na eenige dagen de

noodige voorbereidingen getroffen. Allereerst werd de poes van den koewoe gevangen en vastgebonden, opdat ze niet ontvluchtte. Voorts zorgde men voor eenige inlandsche muzikanten, want deze zijn bij elke Javaansche plechtigheid aanwezig en worden noode gemist.

Lang voor den vastgestelden tijd krioelde het voor het huis van den koewoe van kinderen, die mee zouden baden en reeds bij voorbaat een vreeselijk kabaal maakten. Eindelijk tegen half twee, waren allen aanwezig. Pa Samad nam de kat en droeg ze netjes in een doek, die hij over den schouder hing, met zich mee. Deftig liep de

man vooraan en op hem volgden de muzikanten, vreese-
lijk harde „muziek” makende. Daarop volgden de dessa-
genooten en te midden daarvan de zingende, tierende en
dansende kinderen. Toen men de kali genaderd was,
liep Pa Samad den dijk af, en waadde tot midden in de
rivier, onder het spelen der muzikanten. De kat begon,
zoodra ze water zag, te spartelen, doch de man hield ze
goed vast en na eenige vergeefsche spartelingen werd het
dier eenige keeren onder water gedompeld.

Inmiddels waren ook de kinderen te water gesprongen
en na een enkel oogenblik krioelde het water van de
kleine uitstekende zwemmers.

Pa Samad intusschen keerde, nog steeds onder het spe-
len der muzikanten, naar den kant terug en wederom
werd een optocht geformeerd, nu naar het huis van het
dessahoofd. Daar aangekomen werd de kat losgelaten; de
plechtigheid was geëindigd. Nu gingen ook de dessa-
bewoners weer huiswaarts, den regen nu stellig ver-
wachtend.

6. TOEN KARSIMAN VEERTIG DAGEN WAS.

Soemarno was opzichter op een groote rijstfabriek ergens in het Cheribonsche. Hij was een flink man, ijverig en zuinig en had een lieve vrouw. Zij leidden een zeer gelukkig leven. Toch had reeds meermalen de rampspoed aan hun deur geklopt. Twee lieve kindertjes hadden ze bezeten, maar beide waren zeer jong gestorven en vader en moeder hadden daarvan veel verdriet gehad en nog vaak dachten ze met stillen weemoed aan hun lievelingen.

Geen wonder dan ook, dat er vreugde heerschte in Soemarno's woning toen op een goeden dag een broertje werd geboren. Vader en moeder waren in de wolken, dat laat zich begrijpen. Oogenblikkelijk werden Grootvader en Grootmoeder gewaarschuwd, die terstond overkwamen. Nu, ook de Grootouders waren gelukkig met de geboorte van hun kleinkind.

Volgens Javaansche gewoonte kreeg het kind den zevenden dag een naam; het werd Karsiman geheeten. Dit is de dag, waarop een feestmaaltijd, slametan genaamd, gegeven moet worden, voornamelijk ter verdrijving van kwade geesten. Deze slametan zal dan ook nooit achterwege blijven. Ook Soemarno zorgde voor een groot feest; hij noodigde vrienden en bekenden uit en den ganschen nacht maakte men pret.

Maar des anderen daags deelde Grootmoeder haar ongerustheid aan de familie mee; immers, ook bij de twee andere kinderen hadden ze hun plicht gedaan en een

slametan gegeven en nochtans waren en het meisje en het jongetje zeer spoedig gestorven; nauwelijks twee jaren werden ze oud. Het was wel waar, wat Grootma zeide en bij de gedachte aan de twee eerste lievelingen werd het allen droef te moe.

Men ging dan ook in den familiekring ernstig aan het beraadslagen, wat er verder gebeuren moest en na ampele besprekingen werd er besloten, den kleinen Karsiman op zijn veertigsten dag, — een gewichtigen dag bij de Javanen, — plechtig het hoofd te scheren.

Toen men tot dit besluit gekomen was, vertrok Grootvader voorloopig weer huiswaarts, doch Grootmoeder, die angstige ziel, wilde gedurende de gansche maand nacht en dag haar kleinkind onder haar hoede hebben. O, zij moest dit kind toch zien te behouden! Zij bleef derhalve.

Drie dagen voordat de plechtigheid zou plaats hebben, was men in Soemarno's woning reeds druk in de weer. Men riep de hulp in van de buurvrouwen voor het bereiden van al de lekkernijen, want dit was een heele karwei en kon niet tot het laatste moment uitgesteld worden. Daarna werden de dessagenooten uitgenoodigd, in de eerste plaats de santri's, dat zijn de geestelijken.

Zoo naderde de groote dag. 's Avonds, „bada Magrib”, dit is na zonsondergang, kwamen de genoodigden opdagen. De mannen gingen op den grond op matjes zitten langs de muren van de voorgalerij, in den vorm van een vierkant. De vrouwen daarentegen gingen naar binnen en namen daar plaats of hielpen bij de werkzaamheden. De lampen werden aangestoken; niet alleen de gewone hanglampen, doch midden in de voorgalerij werd tevens een staande lamp geplaatst; deze moet bij zoo'n gelegenheid het kind belichten. Vlak naast de lamp lag een matras op den vloer, waarop eenige nieuwe kleertjes waren gelegd,

en hierop lei men het kind. Daar bezijden plaatste men het wierookstel. Bovendien had men, zooals bij zulk een plechtigheid noodzakelijk is, op een platte bamboe-mand de losse blaadjes van een zevental soorten bloemen doorceengemengd. Nog waren als attributen aanwezig een schaar en een jonge klapper, waarvan het bovenstuk was verwijderd en die dus als kom dienst kon doen.

De Koran, de bijbel der Mohammedanen, ging van

hand tot hand, ieder moest een gedeelte lezen. Pa Wirjo, een der genoodigden werd hierdoor in een moeilijk parket gebracht, want hij verstond de kunst van lezen niet. Hij redde zich echter schitterend uit de moeilijke situatie. Toen hij bemerkte, dat de beurt bijna aan hem was, verwijderde hij zich even en zette zich bij zijn terugkomst iets meer naar links neder, waar het boek intusschen reeds geweest was. Hij zuchtte van verlichting.

Tegen acht uur rezen allen plechtig op. De leider der plechtigheid, natuurlijk een der geestelijken begon hardop

Arabische gebeden te zeggen, welke door de omstanders in koor werden herhaald.

Onderwijl werd de kleine Karsiman door zijn vader opgenomen en bij alle uitgenoodigden gebracht, bij de oudste aanwezigen het eerst. Ieder nam op zijn beurt de schaar en knipte een haarlok van het hoofd van den kleine. Voorzichtig werd dit dan in den klapper gedaan, die mede rondgedragen werd. Men legde de schaar terug en nam een weinig der bloemblaadjes en stak deze bij zich. Zoo deed de een na den ander. Met het afknippen van het haar verdwijnen alle ziekten en slechte en booze eigenschappen van het kind.

Toen ieder het zijne tot de plechtige gebeurtenis had bijgedragen, mocht Karsiman naar zijn moeder in de kamer. Daarmee was de eigenlijke plechtigheid afgelopen en kon het feest een aanvang nemen, waaraan niemand zoo opgewekt deelnam als Grootmoeder.

De resterende haartjes werden den volgenden dag afgeknipt en daarna moest de baker het hoofd scheren. Nu, Soemarno was niet arm en dus werd hiervoor geen stuk glas, doch een scheermes gebruikt.

7. DE SLAGEN-LEGENDE.

Voor de Nederlanders is een slang een vrijwel onbekend dier; weliswaar weten ze uit de dierkundeboeken dat er in hun land de ringslang en de adder voorkomen, doch hoevelen van hen hebben in de vrije natuur wel eens een slang ontmoet? Zeer zeker slechts enkelen.

Geheel anders is het echter in Oost-Indië; daar heeft men niet alleen meer soorten doch ook komen ze daar in verbazend groot aantal voor en daarbij zijn de meeste buitengewoon vergiftig. Het gevaar is daar wel niet zoo groot als in Engelsch Voor-Indië, waar jaarlijks duizenden, ja tienduizenden door slangenbeten omkomen, maar toch sterven er ook velen door den beet van deze vergiftige dieren. De meeste huizen hebben groote erven, prettige speelterreinen voor de jeugd; toch durven vele ouders hun kinderen er niet laten spelen uit vrees voor slangen. Zelfs in de huizen treft men niet zelden die onguire beesten aan; in de keuken, onder een stoel in de zittingkamer, ja zelfs wel in de slaapkamer!

Dit alles lijkt zeer griezelig en het is ook verre van aangenaam. Maar er is één groot geluk bij: de slang in het algemeen is namelijk zeer vreesachtig van aard en kruipt dus schielijk bij de nadering van een mensch weg, waardoor ongelukken zeer beperkt worden. Erger is het, wanneer men ongemerkt op een slapende, opgerolde slang trapt.

Het spreekt welhaast van zelf, dat Java, het land van sagen en legenden, ook zijn slangen-legende heeft. Nu, dat is ook inderdaad het geval.

De grootste slang op Java is de Oraj-Santja (Oraj beteekent slang). Het is een geweldig monster van 6 á 7 M., ja soms van 8 M. lengte. Het beest slikt met gemak een lam of een jong varken in. Na het gebruik van zulk een maaltijd zwelt haar lichaam geweldig op; het dier wordt lui, beweegt zich moeilijk en verteert in een soort verdoovingstoestand het genuttigde. Gelukkig is dit monster niet vergiftig. De eenige schade, die het aanricht, bestaat soms in het dooden en verslinden van kippen of een jong schaap. Door de goochelaars wordt dit dier niet gevreesd; integendeel, zij nemen het vaak mee om op tentoonstellingen voor geld te laten bezichtigen. Zelfs worden deze slangen door sommige Inlanders thuis gehouden in een kist, voorzien van tralies, meestal met het oogmerk, ze te eeniger tijd aan rondtrekkende goochelaars te verkoopen. Breekt zulk een monster los, dan houdt ze een ware slachting onder kippen, eenden en ganzen.

Volgens de legende is het met deze slang vroeger anders gesteld geweest; zij was zwaar vergiftig. Ja, zij was zelfs de eenige vergiftige. Zij was de „Koningin der Slangen”. Alle dieren waren bevreesd voor haar; zelfs groote, zooals Banteng of wilde stier en karbouw. Zij viel ze aan, beet ze in een der pooten waardoor het gif naar binnen drong en in weinig tijd lag dan de prooi dood ter aarde. Dan diende ze tot spijs van de Oraj-Santja! Ja, wel was deze dus machtig! De roofvogels en andere dieren, die eveneens van vleesch moesten leven, leidden een treurig bestaan: ze kregen bijna niet te eten door de roof- en vraatzucht van de Slangenkonigin.

Geen wonder dan ook, dat eindelijk de vogels plan-
nen beraamden om de Oraj-Santja onschadelijk te maken. Hiertoe werd op een groote vergadering besloten. De kraai, die in dien tijd nog wit van kleur was, werd aan-

gewezen om het plan ten uitvoer te brengen. Dit plan kwam in het kort hierop neer: de kraai zou moeten bewerken, dat de slang al haar gif uitspuwde, daarna moest zij haar van de plaats weglukken, waarna de vogels gezamenlijk het gif zouden verdelgen.

Dit vernuftige plan zou evenwel geen geheim blijven: het was afgeluisterd door Sawahslang. Deze nu waarschuwde alle overige slangen; met welk oogmerk zullen we naderhand zien. Ze gingen naar het bosch, de woonplaats van de groote slang. De Oraj-Lemah of Aardslang kon door haar donkerbruine bodemkleur heel dicht in de nabijheid van de Slangenkonigin komen. Daar kroop ze, zonder opgemerkt te worden, onder de bladeren.

Daar kwam de kraai aanvliegen en wyl zij de Santja opgerold onder een boom zag liggen, zette ze zich neer op een der takken en sprak:

„Machtige Santja, Konigin aller slangen! Veel hoor ik uw macht en grootheid roemen. O, hoe vreest U alles wat leeft. Is het dan waar, dat gij zoo machtig zijt?”

De Santja verwaardigde zich niet de spreekster aan te zien, nog minder haar te antwoorden. Doch de kraai vleide opnieuw: „De boschbewoners overdrijven misschien; er zijn toch meerdere groote slangen? En bovendien, een karbouw, zoo'n reus, behoeft U toch zeker niet te vreezen! Toch beweert men, dat hij siddert voor U!”

„Gij twijfelt daaraan?” vroeg de Santja.

„Twijfel was het, wat mij hierheen voerde. Zoo graag wilde ik mij persoonlijk eens van uw macht overtuigen. Zeg mij o groote Santja, waarin schuilt dan toch uw kracht en uw macht?”

„Het is mijn „talisman”; gij nietig beest! Mijn tanden bevatten een wonderbaarlijk vocht, dat mij over de sterkste dieren doet zegevieren: „vergift.”

De kraai wendde totale onwetendheid voor en deed, alsof zij de slang niet geloofde. En toen deze haar nogmaals verzekerd had, dat zij de waarheid sprak, hervatte de kraai: „O machtige Koningin; ik zag zoo graag dat vocht.”

De Oraj-Santja werd ongeduldig en wrevelig. Toch sprak zij na een kleine pauze: „Nu goed, ik zal het je toonen, opdat gij bij alle dieren des velds van mijn wondervocht kunt getuigen.”

De kraai verzamelde nu eenige bladeren van de Poeloesplant of Kemadoe en van de Tales, die daar in de buurt groeiden; deze werden naast elkaar op den grond gelegd en hierop stortte de slang haar gif uit.

Tot zoover ging alles naar wensch. Doch hoe nu de Santja van die plek te lokken, voor zij het vocht weer tot zich nam? De kraai was echter listig en zij verzocht het monster thans een dier te bijten, want zij wilde zoo gaarne zien of het gebeten dier werkelijk zou sterven. De Oraj-Santja begreep niet, welke lagen haar gelegd werden en voldeed wederom aan het verzoek van de kraai. Samen verwijderden zij zich om een prooi te zoeken.

Zoo zou dus de aanslag van de vogels op hun grooten gemeenschappelijken vijand gelukken. Nu was de tijd voor hen daar, om het vocht te vernietigen. Zoo ver zou het echter niet komen, want de slangen, door de Sawahslang gewaarschuwd en in de nabijheid op den loer liggend, kwamen nu plotseling opdagen en namen van het vergiftige vocht. De Aardslang, die het dichtst in de buurt had kunnen komen, was er al spoedig bij en kreeg daardoor het leeuwenaandeel van de buit. De Oraj-Welang of Bonte Slang was nummer twee. Daarna volgden de overige. En de arme Sawahslang, die zich inspande en alle slangen waarschuwde, kwam zelf te laat en vond

Zeg mij, o groote Santja, waarin schuilt dan toch uw
kracht?

niets meer op het blad. Vandaar, dat de Aardslang en de Oraj-Welang de vergiftigste zijn. In mindere mate zijn het de andere en de Sawahslang is heelemaal niet vergiftig.

Nadat de Santja een hert had gebeten, welk dier evenwel niet aan den beet stierf, keerde zij vlug naar haar woning terug; zij begon argwaan te koesteren. Helaas, zij kwam te laat. Zij zag nog juist de Sawahslang, die op het zien van het monster geweldig schrok en haastig wegkroop; zij is nog steeds de vreesachtigste slang.

De woede van de Santja kende geen grenzen. Zij vervolgde, vervuld met bittere gramschap, de kraai, die de oorzaak van haar ongeluk was. Deze was nu ten einde raad. Al haar werk was voor niets geweest, want nu hadden de vogels in plaats van een groote, tientallen kleinere vijanden. En nu zat ze in grooten angst door de vervolging van de woeste Santja. Want al was deze niet meer vergiftig, met haar krachtig lichaam zou ze de kraai in één enkelen keer kunnen dooddrukken.

Bij een vijver met vuil, modderig water gekomen bedacht ze zich niet lang, maar nam een bad. Wel was haar smetteloos wit kleed nu vuil en zou ze in het vervolg in het zwart zich moeten vertoonen, doch ze had er het leven afgebracht, want de Santja herkende haar thans niet meer. Ook haar mooie, welluidende stem had door het modderige water zeer geleden.

Wie ook nog een herinnering aan dit voorval behouden hebben, zijn de Poeloës- en Talesplant. De bladeren hiervan bevatten nog steeds min of meer iets van het giftige vocht; ze zijn voor menschen niet doodelijk, maar veroorzaken wel „jeuken”. Ratten en muizen kan men verdrijven met bladeren van de Poeloësplant.

8. EEN MOHAMMED-LEGENDE,

of

waarom vele Inlanders zich de tanden gelijk laten vijlen.

Zooals jullie allen weet, belijden de meeste Nederlanders den Christelijken godsdienst; uit de vaderlandsche geschiedenis kennen jullie nog wel de namen van enkele predikers, die den godsdienst voor het eerst in ons land predikten, toen onze voorouders nog heidenen waren.

Niet alle menschen op de wereld belijden evenwel den Christelijken godsdienst. Een andere godsdienst, waar jullie ook wel eens van gehoord zullen hebben in de geschiedenis is de Mohammedaansche godsdienst, zoo genoemd naar den stichter van dien eeredienst, Mohammed.

Deze Mohammed, door de Mohammedanen „Profeet” genoemd, werd ongeveer 1300 jaar geleden in Arabië geboren in de stad Mekka. Evenals Jeruzalem nu nog de Heilige Stad is voor de Christenen, zoo is Mekka het voor de Mohammedanen. Evenals naar gene, gaan ook naar deze stad ieder jaar duizenden pelgrims. Deze bedevaartgangers worden bij de Mohammedanen „Hadji's” genoemd.

Over dezen Profeet Mohammed zullen wij jullie nu eens iets vertellen.

Toen hij geboren werd, waren de Arabieren heidenen. Maar toen hij grooter geworden was, predikte hij een

nieuwen godsdienst. Deze verbreidde zich langzamerhand, na veel strijd, over geheel Arabië en daarna over de omliggende landen. De Arabieren waren een handelsdrijvend volk en toen zij door den Westenwind naar den Oost-Indischen Archipel gedreven werden en daar in aanraking kwamen met de Inlanders, namen velen van deze laatsten den godsdienst der Arabieren over. Na vele jaren kwamen hier zelfs beroemde predikers den nieuwen leer verbreiden en thans zijn bijna alle Javanen Mohammedanen en vereeren zij dus Mohammed zooals het de Christenen Jezus doen.

Toen Mohammed zijn nieuwen godsdienst in Arabië verkondigde, maakte hij zich in den beginne vele vijanden. De oorlog ontbrandde zelfs tusschen zijn aanhangers en zijn vijanden.

Eens kwam het tot een botsing tusschen de twee partijen, waarbij Mohammed zelf tegenwoordig was, want hij was zeer dapper en vreesde het gevaar niet. De zijnen moesten echter het onderspit delven en wie niet gesneuveld was, koos het hazenpad. Mohammed bleef geheel alleen op het slagveld achter. Doch natuurlijk kon ook hij geen stand houden en redde zijn leven door een overhaaste vlucht. Hij kroop in een grot, waarin hij zich verschool, zonder dat zijn vervolgers hadden gezien, waar hij een schuilplaats had gevonden. De verkenners van den vijand zaten hem echter dicht op de hielen en korten tijd na hem kwamen ook zij aan de grot. Hier hielden zij halt en beraadslaagden. Enkelen hunner waren van meening, dat de vluchteling zich misschien in de spelonk verborgen hield, want nergens ontdekten zij hem meer. Sommigen evenwel verklaarden dit voor onmogelijk, want nergens in het gras voor de grot waren indrukken

van voeten te zien en wat wel een doorslaand bewijs was: een groot spinneweb, dat voor den ingang hing, was geheel onbeschadigd.

Mohammed echter had de hulp verkregen van twee dieren: de Kadal of Hagedis en de Spin. De hagedis had vliegensvlug de platgetrapte grassprietjes weer een voor een overeind gezet, even netjes als tevoren, terwijl de spin niet minder vlug het beschadigde web kunstig door een

nieuw verving. Geen wonder dus, dat de vervolgers in twijfel verkeerden.

Maar er waren ook twee dieren, die den Profeet poogden te verraden. Dat was in de eerste plaats de Tjitjak, een klein soort hagedis, die bij tientallen in de huizen langs muren en zoldering loopt en zeer nuttig is door het verdelgen van vliegen, muggen, vlinders en de hinderlijke en gevaarlijke muskieten. Hier evenwel speelde zij een minder edele rol; door haar eigenaardig geluid poogde

zij de menschen te verstaan te geven, dat de vluchteling zich werkelijk in het hol bevond. Toen dit er de vervolgers echter nog niet toe bracht in de grot door te dringen, kwam de Slang, keek de menschen aan, ging sissend naar binnen en kwam sissend terug, hiermede eveneens te kennen willende geven, dat Mohammed in de grot was.

Gelukkig voor dezen sloegen zijn vijanden geen acht op de teekens der beide dieren en ze maakten zich op om te vertrekken.

Een hunner nam nog een grooten steen en wierp dien met kracht in het hol. Ongelukkig raakte hij een van Mohammed's snijtanden, waardoor er een stuk afbrokkelde. Niettegenstaande hij veel pijn had, schreeuwde de Profeet niet, om zijn aanwezigheid niet te verraden. Geen teken van leven hoorende, vertrokken nu werkelijk de achtervolgers, overtuigd als ze waren, hun vijand hier niet te zullen vinden.

Goed en wel thuis gekomen, liet Mohammed zich hoeken snijtanden zóódanig afvijlen, dat deze alle even hoog werden, waardoor het gebit niet meer geschonden was.

Vandaar, dat vele Inlanders tegenwoordig nog hetzelfde doen.

De Tjitjak en de Slang zijn als verraders zeer gehaat bij de Javanen.

9. TWEE LEGENDEN VAN ADJI SAKA.

I.

Ha, na, tja, ra, ka, of het ontstaan van het Javaansche Alphabet.

De bewoners van den Oost-Indischen Archipel behooren voor het grootste deel tot het Maleische ras, zijn dus Maleiers. De taal, die er gesproken wordt is dan ook het Maleisch. Niet alle Inlanders evenwel zijn de Maleische taal machtig; op Java bijvoorbeeld heeft men daarnaast een andere taal, het Javaansch terwijl er van deze laatste taal nog weer verschillende dialecten bestaan. Bovendien heeft ze een zeer eigenaardige onderscheiding, namelijk die van hoog- en laag-Javaansch. De voorname Inlander bedient zich tegenover zijn ondergeschikten en tegenover de armere menschen van de lage taal; omgekeerd wordt hij steeds in het hoog-Javaansch aangesproken.

Ook de letterteekens zijn geheel verschillend van die van de Hollandsche taal.

Toen de Javanen nog heidenen waren, kwam vanuit een ver land, Hindoestan in Azië, eens een vorst, die tevens een wijsgeer was, naar Java. Deze vorst, Adji Saka genaamd, kwam hier met de bedoeling om de Javanen te onderwijzen in kunst en wetenschap. Hoe hij hun een alphabet gaf, hun dus de kunst van lezen en schrijven leerde, zullen we zoo meteen zien uit de legende, die daaromtrent verteld wordt.

Bij zijn komst op Java werd hij vergezeld door twee trouwe leerlingen en aanhangers van hem, Doro en Sembodo geheeten. Kort na zijn aankomst vestigde hij zich ergens als kluizenaar.

Deze Adji Saka bezat een dolk, een wonderwapen; deze had, wanneer Adji Saka haar hanteerde toovermacht en bovennatuurlijke kracht. Het ligt dus voor de hand, dat hij het wapen met zorg bewaakte.

Eens had hij het plan opgevat zijne opwachting te maken bij den Koning van Mendang Kemoelan, een groot rijk ergens in Midden-Java, waar later het Rijk van Mataram gevonden werd. Omdat hij met vreedzame bedoelingen naar Kemoelan ging, liet hij zijn dolk, zijn wonderwapen, achter. Hij vertrouwde ze toe aan de hoede van zijn trawant Sembodo. Hij drukte dezen echter op het hart, dat geen mensch ter wereld het wapen in zijn bezit mocht krijgen; Sembodo mocht het tegen geen prijs afstaan; niemand anders dan zijn eigen meester moest hij het later weer ter hand stellen. De trouwe dienaar gaf den vorst ten antwoord, dat hij zijn leven voor het wapen veil had. Na deze stellige belofte van zijn dienaar, vertrok Adji Saka met een gerust hart; hij was er ten volle van overtuigd, op het woord van Sembodo te kunnen vertrouwen.

Doro vergezelde den vorst op diens reis naar Mendang Kemoelan. Halverwege gekomen, veranderde zijn meester evenwel van meening. Hij bedacht, dat hij het wapen misschien noodig zou kunnen hebben en daarom zond hij Doro terug met de opdracht de dolk bij Sembodo te gaan halen.

„Gij zelf moet mij het wapen ter hand stellen, en niemand anders!” luidde het uitdrukkelijk bevel. „Ik zal op deze plaats je terugkomst afwachten. Bedenk, dat het een gewichtige taak is, die ik je opdraag.”

En zoo vertrok Doro; hij was zich van geen gevaar bewust: hij immers kende niet de stellige opdracht, die Sembodo van zijn meester had ontvangen.

Bij het huis van den kluizenaar gekomen, vond hij Sembodo al spoedig en deelde dezen het doel van zijn komst mee. Sembodo echter, gedachtig aan het bevel van zijn meester, wilde het wapen niet geven, te meer, waar Doro geen bewijs had, waaruit kon blijken, dat hij inderdaad door zijn meester gezonden was. Hoe Doro

ook aandrong en zeide, dat hij en niemand anders de dolk bij zijn heer moest brengen, Sembodo dacht er in het minst niet aan het wapen af te staan. Het leed dan ook niet lang of de twee brave mannen, ieder voor zich een trouw dienaar voor den meester, raakten met elkander slaags. Het werd een hevig gevecht om het bezit van het tooverwapen. Het waren twee sterke, krachtige jonge kerels, die in lichaamskracht niet voor elkander behoeften onder te doen. Lang duurde de strijd en toen hij eindelijk beslist was, bescheen de zon, die juist ter kimme neeg, een treurig tooneel: twee lijken lagen op het erf van den kluizenaar.

Op het erf gekomen, zag hij zijn vrees bewaarheid.

Amerika. — Sagen.

Intusschen wachtte Adji Saka in steeds grootere

spanning op den terugkeer van Doro. Hij wachtte, maar wie er verscheen: niet Doro met de dolk. Eindelijk, wach-
tens moe met angstig voorgevoel, besloot de vorst naar
zijn huis terug te keeren. Nu, te laat, herinnerde hij zich
de twee tegenstrijdige bevelen!

Het was hem bang te moe, toen hij zich huiswaarts
spoodde; hij haastte zich zooveel hij kon. Ach, als er een
ongeluk gebeurd was, en dat leed nauwelijks eenigen twij-
fel, dan was het door zijn schuld!

Op het erf gekomen, zag hij zijn vrees bewaarheid:
zijn beide trouwe dienaren lagen ontzield ter aarde, en
tusschen de twee dapperen lag — de dolk!

Adji Saka was een gevoelig mensch en diep bedroefd
sloeg hij dan ook dit schouwspel gade! En dat alles door
zijn schuld!

Ter herinnering aan deze twee dappere en trouwe aan-
hangers bedacht hij nu een alphabet voor de Javanen,
zoodanig samengesteld, dat daarin de geschiedenis van
de dolk eeuwig bewaard zou blijven. Bij het gebruiken
van dit alphabet, bij het lezen en schrijven dus, worden
de Javanen steeds aan Doro en Sembodo herinnerd.

Het Javaansche alphabet, hun a-b-c dus, luidt namelijk
als volgt: ha-na-tja-ra-ka-dha-tha-sa-wa-la-pa-da-dja-ja-
nja-ma-ga-ba-ta-nga.

Het eigenaardige hiervan nu is, dat het bij een bepaalde
groepeering de dolkgeschiedenis weergeeft. Aldus:

ha-na	tja-ra-ka	dha-tha	sa-wa-la	pa-da
er zijn	boodschappers	aan	twisten	even
dja-ja-nja	ma-ga	ba-ta-nga.		
sterk	worden	lijken.		

10. VERVOLG.

2. Legende van het ontstaan der zoutbronnen te Koewoe Grobogan.

Zooals we in de vorige les reeds zagen, had Adji Saka het plan opgevat een bezoek te brengen aan den koning van Mendang Kemoelan. We weten reeds wat hem noopte, de reis voorloopig uit te stellen.

Na eenigen tijd evenwel ondernam hij andermaal den tocht en kwam behouden op Mendang Kemoelan aan. Nauwelijks had hij eenige uren in de stad verweild of hij had reeds gehoord, dat de koning een wreedaard was en het volk onderdrukte. Elken dag, dien hij langer daar verbleef, hoorde hij nieuwe klachten over 's vorsten overmoedige heerschzucht. De bevolking evenwel, ofschoon hoogst ontevreden over de wandaden van den koning, durfde zich niet verzetten en zoo bleef alles bij het oude en kon de vorst naar hartelust zijn heerschzucht botvieren.

Toen Adji Saka dit alles vernam achtte hij het zich tot plicht de onderdanen van den tyran te bevrijden. Zijn wonderdolk zou hem hierbij goede diensten kunnen bewijzen.

Teneinde zijn voornemen te kunnen volvoeren, veranderde hij zich in een schoon en liefstallig kind en ging daarna ten paleize, waar hij ontvangen werd door den Patih, den Groot-Vizier des konings. Op de vraag van dezen, wat hij wenschte, smeekte Adji Saka hem aan den koning te willen aanbieden om te dienen tot onthijt.

Elken dag namelijk gebruikte de vorst een kind tot ontbijt.

De Patih werd getroffen door de liefvalligheid van den knaap en kon het niet over zijn hart verkrijgen dit kind als voedsel naar den koning te brengen. Hij wilde den jongen bewegen terug te keeren.

Adji Saka echter wilde van geen terugkeer weten en sprak:

„Al ben ik een kind, ik weet, dat Uw vorst een dwingeland is, en een onbarmhartig en onrechtvaardig mensch tevens. Ik wil het volk van zijn dwingeland bevrijden. Na mij gegeten te hebben, zal hij rechtvaardig geworden zijn. Ik bid U dus, breng mij bij den koning opdat ik hem zelf mijn verzoek kan overbrengen.”

De grijze Patih, die een goed mensch was, schudde zijn hoofd en zuchtte, maar diende den knaap toch bij zijn heer aan.

Ook deze vond den jongen erg lief en verzocht den Patih een ander kind voor zijn ontbijt. Opnieuw echter, en nu bij den vorst zelf, begon Adji Saka te smeeken hem niet weg te zenden, het zou hem voldoening geven op zijn manier den koning te kunnen dienen. Daarbij had hij echter één verzoek: hij wilde voor zijn vader een stuk land hebben, zoo groot als zijn uitgespreide hoofddoek.

Hoe vreemd de koning een en ander ook vond, hij wiligde eindelijk het verzoek in. Adji Saka knoopte nu den hoofddoek los en gaf hem aan den koning. Deze liep naar buiten en spreidde den doek op den grond uit. Maar o wonder! deze werd hoe langer hoe grooter en de koning zag geen kans het einde op den grond te leggen. Steeds langer en langer werd de doek; steeds achterwaarts liep de vorst, door den knaap gevolgd. Eindelijk bereikte men zelfs de steile Zuidkust en, steeds achteruit loopende,

kreeg de koning plotseling een flinken duw van Adji Saka en — schreeuwend tuimelde de dwingeland in den Indischen Oceaan. Niet zoo gauw was hij in het schuimende water gevallen of hij veranderde in een Boeaja Poetih, een witten krokodil. De in een kaaiman veranderde vorst stiet woeste geluiden uit en bezwoer Adji Saka zich te zijner tijd te zullen wreken.

Adji Saka werd nu de vorst van het rijk van Mendang Kemoelan.

Onderweg, toen hij naar zijn nieuw rijk trok, rustte hij onder een boom wat uit. Hij was dooddelijk vermoeid; het zweet gutste hem van het voorhoofd.

Toen hij eenigen tijd daar gezeten had vloog een kip luid kakelend van den grond op. Adji Saka zag, dat ze een ei gelegd had. Juist wilde hij dit ei oprapen, toen de schaal barstte en er een groote slang uit te voorschijn kwam. Zienderoog groeide het beest, zoodat het in een minimum van tijd zeer groot was. Het kroop regelrecht op Adji Saka toe en bood hem haar diensten aan.

Oogenblikkelijk dacht de nieuwe koning aan zijn verslagen vijand, die nu als witte krokodil in den Indischen Oceaan leefde en hem gedreigd had. Hij wendde zich dus tot de slang, Djaka Lingloeng genaamd en sprak: „Mijn eeuwige dankbaarheid kunt gij verwerven, indien gij mijn doodsvijand, den Boeaja Poetih, doodt. Ga, bestrijdt hem en meld mij den uitslag van het gevecht in mijn paleis.”

Djaka Lingloeng, de slang, spoedde zich naar de zee en weldra had zij den vroegeren vorst ontdekt. Een kort, verwoed gevecht ontstond, waarin de krokodil het onderspit moest delven.

Vol vreugde over de overwinning wilde de slang zich zoo spoedig mogelijk naar Mendang Kemoelan begeven. Hij koos daarom den kortsten weg, namelijk door de

aarde, waardoor een kanaal ontstond van den Indischen Oceaan naar Koewoe Grobogan, dicht bij Semarang, waar zij aan de oppervlakte verscheen.

Tot op heden borrelt op die plaats zoute modder uit den bodem op; dit zout is dus afkomstig van den Indischen Oceaan.

De slang toog nu naar Adji Saka, die dankbaar was voor den bewezen dienst, en die haar een menschelijke gedaante zou geven, mits zij zich in een bosch afzonderde en slechts at, wat haar in den mond viel.

Dit gebeurde. Zeer spoedig evenwel stierf Djaka Lingloeng den hongerdood.

Zienderoog groeide het beest.....

11. DE VERKIEZING VAN EEN DESSAHOOFD.

De hoogste bestuursposten in Nederlandsch-Indië berusten in handen van Europeanen. Het hoofd van het gezag is de Gouverneur-Generaal, die te Buitenzorg resideert. Verschillende Directeuren, die ongeveer te vergelijken zijn met ministers, helpen hem regeeren, benevens andere voorname personen, die den Raad van Indië vormen. Behalve dit gezag zijn over de verschillende onderdeelen van het groote rijk bestuursambtenaren aangesteld, zooals Residenten, Assistent-Residenten en Controleurs. Naast dit of onder dit Europeesche staat het Inlandsche Bestuur. De voornaamste Inlandsche bestuurders zijn, behalve de in sommige streken nog regeerende Sultans, de Regenten. Deze staan aan het hoofd van een afdeeling, samen met een Assistent-Resident. Onder hen dienen de Patihs', Wedana's, Assistent-Wedana's en Koewoes. Deze laatste staan aan het hoofd van een dessa, een dorp dus; zij zijn belast met de handhaving van orde, zij innen de belastingen, enz. Anders dan bij de overige bestuursambtenaren worden deze dorpschouwen niet benoemd door het Gouvernement, doch zij worden verkozen door de gezamenlijke, grondbezittende dessa-bewoners.

Hoe een dessa-hoofd-verkiezing in zijn werk gaat, zullen we nu eens zien.

De Koewoe van Adiwerna is eenige dagen geleden gestorven. Het dorpsbestuur wordt voorloopig, tot een nieuwe benoeming heeft plaats gehad, waargenomen door den Djoeroetoelis, den schrijver van een Koewoe.

In de dessa wordt druk gesproken over de naderende verkiezing. Men verdiept zich in gissingen, wie Koewoe zal worden. Tot dusver hebben er zich vier kandidaten aangemeld. De Djoeroetoelis begeert erg de functie te bekleeden. Maar met niet minder verlangen ziet de Lebe, de dorpspriester, uit naar zijn benoeming tot Koewoe. Behalve deze twee meer of minder officiële personen willen ook nog Soema en Madkasan, twee voorname landbouwers, gaarne verkozen worden.

Nu, alle vier de kandidaten leggen veelvuldige bezoeken af bij de dorpingen om ze te bewegen hun stem op hen uit te brengen. Ze beloven, zonder uitzondering, dat ze rechtvaardig en goed zullen besturen. Ja, het zijn een paar drukke en zenuwachtige weken.

De dag der verkiezing wordt door den Assistent-Resident vastgesteld op Zondag, 's morgens om 9 uur.

Het is evenwel nog vroeg in den morgen als de dessa-bewoners op den verkiezingsdag zich in groepjes begeven naar de balle-dessa, het dorps huis, het kantoor van den Koewoe. Opnieuw worden de eventuele kansen der kandidaten besproken; het gaat er vrij luidruchtig toe. Aanhangers van verschillende kandidaten zijn in een druk twistgesprek gewikkeld. Intusschen komen steeds meer kiezers naar het dorps huis en gaandeweg zwelt het geluid der pratende mannen aan. Dit duurt voort, tot de bestuursambtenaren als Controleur, Wedana en Assistent-Wedana, in de balle-dessa verschijnen. Deze worden vergezeld door den Mantri-politie, het hoofd der Inlandsche politieagenten. Er ontstaat nu beweging onder de wachtenden: het groote oogenblik is eindelijk gekomen.

De Controleur roept thans de kandidaten naar voren: de Djoeroetoelis, de Lebe, Soema en Madkasan verschijnen voor hem. Ze nemen in een rij plaats op een mat op

den grond. Elk der kandidaten krijgt voor zich een koker van bamboe; deze zijn echter verschillend van kleur. Terwijl de Djoeroetoelis een witten voor zich heeft, staat er voor den Lebe een gele, voor Soema een roode en voor Madkasan een zwarte koker.

De Wedana spreekt de menschen toe en zegt: „De Assistent-Wedana zal de namen van de kiezers opnoemen. De genoemde moet in die kamer gaan,” (op een der kamers van de balle-dessa wijzende). „In dat vertrek staan vier kokers, eveneens wit, geel, rood en zwart van kleur. Bij de deur ontvangt ge van den Mantri-politie een stokje: dat moet ge in een der kokers doen, want elk dezer vier heeft een nauwe opening, waardoor een stokje gestoken

kan worden. Wil je den Djoeroetoelis kiezen, steek den stok dan in den witten koker; geef je den voorkeur aan Madkasan, dan is het den zwarten koker, dien je neemt. Begrepen?”

In koor klonk het „ja” uit aller mond en de Wedana vervolgde: „De Controleur en ik zullen streng op jullie toezien. Praten is niet geoorloofd. En ten slotte nog dit: wees niet bang, steek den

dessa-bestuur

stok in welk der vier kokers je maar wilt, want niemand kan je zien."

Nadat aldus de verkiezing goed voorbereid was las de Assistent-Wedana de namen der kiezers op, de genoemden gingen naar den Mantri-politie, ontvingen van dezen een stokje en volbrachten daarna in de aangewezen kamer hun kiezersplicht. Weer naar buiten getreden gingen ze aan de andere zijde zitten van hen, die nog niet gestemd hadden, teneinde een vlot verloop in de hand te werken.

Eindelijk had de laatste grondeigenaar zijn kiezersplicht vervuld. Groote spanning stond op aller gezicht te lezen toen de vier kokers uit de kamer werden gehaald. De familieleden der candidaten verkeerden in zenuwachtige opwindning en de vier gegadigden zelf waren geweldig onder den indruk van het oogenblik.

Nu liet de Controleur de kokers openen en het aantal stokjes in elk der vier tellen.

Kort daarop liet hij den uitslag bekend maken. Deze was als volgt:

Djoeroetoelis	117 stemmen;
Lebe	19 stemmen;
Soema	228 stemmen;
Madkasan	14 stemmen.

Soema was dus verkozen! Familieleden en vrienden traden naar voren en beurden den nieuwen Koewoe op de schouders, liepen zoo met hem rond en juichten hem luidkeels toe. Soema zelf, de goede man, hilde van blijdschap.

Nu hadden de Wedana, Assistent-Wedana en Mantri-politie handen vol werk om de aanhangers van Soema's concurrenten op een afstand te houden, want ook dezen

naderden den nieuwbenoemden bestuursambtenaar, evenwel met minder vredelievende bedoelingen.

Langzamerhand echter keerde de rust in de balle-dessa weer. De kiezers gingen, druk pratend, in groepjes naar huis of hielden in de buurt nog een nabetrachting over den afloop.

12. HADJAT BOEMI.

Tegen het einde van den Oost-Moesson komt er een drukke tijd voor de Javanen aan, door velerlei zaken wordt hun hoofd beziggehouden. Wanneer de regens lang uitblijven dan achten zij het hun plicht dagelijks menigen keer naar de tadjoege te gaan om biddend den regen af te smeeken. Ja, vaak gebeurt het zelfs, dat dit alleen niet voldoende is en dat allerlei plechtigheden en feestelijkheden gehouden moeten worden. Want de regen moet komen, om de harde, gescheurde grond van de sawahs geschikt te maken voor bewerking. Vroeg in den morgen trekt de boer dan naar zijn rijstvelden om ze te beploegen. De sterke karbouwen trekken het glimmende ploegijzer door den zwaren grond, vaak diep door den modder wadend, evenals de mannen achter het werktuig. De kweekbedden van de bibit, de jonge rijstplantjes, worden met zorg bewerkt.

Maar de Javaan weet, dat al zijn werken en ploeteren hoogstwaarschijnlijk zonder resultaat zal blijven, wanneer hij zijn plichten ten opzichte van de aardgeesten niet nakomt. Wanneer de regens dus eenmaal goed doorgebroken zijn, wanneer eenmaal de West-Moesson voorgoed zijn intrede gedaan heeft, wanneer de plechtigheden voor het afsmeeken van den regen dus voorbij zijn dan nadert langzamerhand de tijd om de aardgeesten gunstig te stemmen.

Pa Sardjan van de dessa Tjibiroe dacht er evenzoo over. Nu de grond voor het eerst sedert meer dan vijf maanden doorweekt was, riep hij eenige vooraanstaande mannen uit de buurt bij elkander om gezamenlijk te beradslagen over het houden van een „hadjat-boemi", dit

is een slametan of feestmaaltijd, die gegeven wordt om de aardgeesten gunstig te stemmen, opdat de oogst overvloedig zal worden.

Zonder een enkele uitzondering waren alle aanwezigen het met Pa Sardjan eens, dat een hadjat-boemi gehouden moest worden. Te meer, omdat het vorige jaar door de nalatigheid van den Koewoe, die toen geen slametan had georganiseerd, de regens veel te vroeg waren weggebleven, tengevolge waarvan de vorige oogst totaal mislukt was. Dit heugde de dessabewoners nog maar al te goed.

En wijl nu de Koewoe weer geen toebereidselen maakte om een dusdanig, noodzakelijk feest te vieren, werd met algeheele instemming besloten om Pa Sardjan naar den Koewoe af te vaardigen met de opdracht dezen laatsten met den wensch van de hier verzamelde dessabewoners in kennis te stellen.

Aldus geschiedde. Pa Sardjan begaf zich naar de balle-dessa, waar hij den Koewoe aantrof. Al spoedig had hij dezen het doel van zijn komst medegedeeld.

Het dessahoofd had geen bezwaar. Hij nam op zich den Lebe, den dorpspriester, te raadplegen omtrent dag en plaats van den te houden feestmaaltijd. Volgens den priester was de tweede komende Donderdag de meest geschikte dag. Hij gaf den Koewoe tevens te kennen, dat de slametan gegeven diende te worden bij het heilige graf van Ki Boejoet. Het dessahoofd gelastte den Kliwon of onder-koewoe, het besluit van den Lebe met gongslag in de dessa bekend te maken, hetgeen geschiedde.

Zoo was de stoot tot het feest gegeven en konden de voorbereidingen beginnen. Pa Sardjan en eenige andere promotors gaven een vette geit als bijdrage voor den maaltijd.

Het was Donderdagochtend. Om zeven uur reeds verscheen de Lebe op de heilige plaats en trof daar al vele dessagenooten aan. Andere kwamen in groepjes aanwandelen. De geit, als wist zij, welk lot haar boven het hoofd hing, blaatte angstig en voortdurend. Er werd vuur aangemaakt; sommige feestgangers legden matten op den grond, waarop men straks zou gaan zitten; weer anderen

sneden onderwijl pisangbladeren aan stukken, welke als borden dienst zouden moeten doen. In het midden stond een groote tafel met velerlei gereedschappen: messen, vijzels, enz.

Bij achten kwamen eenige vrouwen, die de zorg voor het braden van het geitevleesch en het stoomen der rijst op zich hadden genomen.

Ook in de kampong was het roerig. De families, die sawahgronden bezaten, wilden ook persoonlijk de geesten

gunstig stemmen. Dus ook zij maakten thuis ieder voor zich lekkernijen klaar. Hiervan stuurden ze een gedeelte in „baksels”, van bamboe gevlochten manden, naar de plaats van den algemeenen slametan. De Lebe nam de manden in ontvangst en plaatste ze in rijen op de uitgespreide matten.

Langzamerhand nam het aantal aan het feest deelnemende menschen nog toe. Vooral mannen en kinderen waren in grooten getale aanwezig.

Om negen uur gaf de Koewoe het teeken om de geit te slachten. Dit was, als naar gewoonte, het werk van den Lebe, die voor zijn moeite de huid van het beest kreeg.

Nu nam het koken en stoomen en braden een aanvang en het werd een drukte van belang.

Eindelijk, tegen twaalf uur was alles klaar. De mannen namen naast elkaar plaats op de matten op den grond, in den vorm van een rechthoek. De kinderen vormden een afzonderlijke groep. De wierook werd gehaald en in brand gestoken en de priester prevelde zijn gebeden.

Daarna ving de smulpartij aan. Op zulke slametans is de Javaan voor geen klein geruchtje vervaard en er wordt meestal veel te overvloedig gegeten en gedronken. Nu, de bewoners van Tjibiroe maakten op dien regel volstrekt geen uitzondering en ze lieten zich alles dan ook zeer goed smaken.

Na den maaltijd brachten de feestgangers nog wat mee naar huis voor moeder en kinderen.

En den volgenden dag togen de mannen en vrouwen met moed en met een gerust hart aan het werk op de sawah, overtuigd als ze waren de aardgeesten gunstig voor zich gestemd te hebben door den maaltijd, te hunner eere gehouden.

13. DE LEGENDE VAN HET ONTSTAAN VAN DEN GOENOENG GOENTOER.

Wederom zullen we ons eens op weg begeven naar het heerlijke berglandschap van de Preanger Regentschappen. Was den vorigen keer de vlakte van Bandoeng met den Tangkoeban Prahoe het doel van onze reis, thans zullen we den tocht nog iets verder zuidoostwaarts voortzetten. Den Goenoeng Goentoer, den hoogen bergreus op de grens van de twee hoogvlakten van Bandoeng en van Garoet, dezen vulkaan met zijn vele warme bronnen aan den voet, zullen wij nu eens met een bezoek vereeren.

Niet altijd is hij dezelfde reus van meer dan 2000 M. hoogte geweest. Neen, in den ouden tijd was hij klein en onbelangrijk en daardoor vrij onbekend. Ook droeg hij destijds een anderen naam dan tegenwoordig, want in lang vervlogen tijden noemden de Javanen hem Goenoeng Koetoe.

Omtrent het ontstaan van zijn tegenwoordigen vorm en grootte vertellen de Soendaneezen, de bewoners van West-Java, u de volgende legende:

Op Timbanganten, gelegen ten Oosten van het tegenwoordige Regentschap Bandoeng, regeerde zeer lang geleden eens een vorst, Rangga Lawè genaamd. Deze koning had een oudere zuster, Prinses Inten Dewata geheeten.

In tegenstelling met haar broer, die genoeg vond in het regeeren en zich in de wereld rondom zeer gelukkig gevoelde, hield de Prinses niet van het drukke wereldsche leven; zij had er eerder een afkeer van en hield het meest van afzondering.

In het begin leidde zij in de stad een teruggetrokken leven, zij hield zich verre van de dagelijksche genoegens ten paleize en zocht geen omgang met andere menschen.

Ten slotte echter voldeed zelfs dat haar niet ten volle: zij wilde ook nog de stad ontvluchten. Op zekeren dag nam zij afscheid van haar broer, den koning, en vestigde zich op den Goenoeng Koetoe, met een ouden, trouwen volgeling, een gewezen dienaar van haar overleden vader.

Hoewel het land, waarover Koning Ranga Lawé regeerde, vruchtbaar en dus voor landbouw geschikt was, moest er toch een groot gedeelte van het rijk onbebouwd blijven wegens gebrek aan voldoende bevoeiingswater. Hierin verandering ten goede te brengen, was een van de dingen, welke de koning gaarne ten uitvoer wilde leggen.

Op den Goenoeng Koetoe nu was een bron, die het geheele jaar volop water leverde en tegen de helling in de nabijheid was een plaats, uitstekend geschikt voor het maken van een vijver. Met weinig moeite zou men hier een groot waterreservoir kunnen aanleggen, van waaruit dan de besproeiing geregeld zou kunnen worden.

Een en ander was ook niet ontgaan aan de aandacht van den vorst. Al spoedig had hij dan ook zijn plannen gemaakt: hij besloot een gezantschap naar zijn zuster af te vaardigen, met het verzoek, die plaats aan haar broer, den koning, te willen afstaan.

Prinses Inten Dewata evenwel weigerde.

Hoewel hierdoor pijnlijk getroffen, zou de vorst het besluit van zijn zuster toch geëerbiedigd hebben, ware het niet, dat de Patih en andere Grooten van het rijk hem ophitsten om met geweld te nemen, wat hem op zijn verzoek was geweigerd.

Door dit voortdurend aandringen werd de koning wrevelig en eindelijk gelastte hij zijn onderdanen den

Goenoeng Koetoe te beklimmen en het waterreservoir aan te leggen.

Hiervan verwittigd werd Inten Dewata erg boos. Zij gevoelde zich zeer beleedigd en besloot haar broer te toonen dat zij machtiger was dan hij. Zij begaf zich met dit doel naar den top van den berg, en sprenkelde, onder het uitspreken van eenige tooverspreuken, water daarop neer.

Vervolgens begaf zij zich naar een heuvel daar in de nabijheid, die sedert den naam draagt van Goenoeng Poetri, hetgeen Prinsesseberg beteekent.

Kort daarop barstte de Goenoeng Koetoe uit. Kokend water en gloeiende steenen spoten uit den grond op, vergezeld van een dichten rook. Tientallen van dorpen in den omtrek van den vulkaan werden door de gloeiende lava bedolven. De inwoners vluchtten hals over kop met achterlating van al hun have en goed. Duizenden werden nog door de vuurstroom achterhaald en stierven een vreeselijken dood. De menschen, die den dans ontsprongen waren, richtten hun schreden naar Timbanganten, naar het paleis des konings, en jammerden en weeklaagden luid en waren de wanhoop nabij.

Rangga Lawè had met stille ontzetting het vreeselijke schouwspel eenigen tijd aanschouwd. Hij begreep maar al te goed, dat dit de vreeselijke wraak van zijn zuster was en na kort nadenken besloot hij haar op te zoeken en haar vergiffenis te vragen.

Hij begaf zich op weg en besteege den Goenoeng Poetri, waar zijn zuster hem te woord stond. Op zijn aanhoudend smeeken schonk zij hem eindelijk vergiffenis. Zij begaf zich naar den werkenden vulkaan en deed de vreeselijke uitbarsting eindigen, waarna de rust alom wederkeerde.

De gevluchte bevolking keerde, voorzoover ze niet was omgekomen, naar haar woonplaatsen terug en ook Rangga Lawè, de koning, keerde naar zijn paleis terug.

Prinses Inten Dewata wilde den door de uitbarsting geheel van vorm veranderden Goenoeng Koetoe niet tot zijn oude gedaante terugbrengen en sindsdien wordt hij tevens Goenoeng Goentoer genoemd, wat aardstorting beteekent.

Nog heden ten dage roepen de omwonenden, wanneer de Goentoer begint te „werken”, hardop den naam Poetri Inten Dewata uit, haar smekend de rampzalige uitbarsting niet te doen plaats hebben.

Hij besteeg den Goenoeng Poetri, waar zijn
zuster hem te woord stond.

14. WAAROM DE BEWONERS VAN DE STAD KOENINGAN GEEN HERTEVLEESCH MOGEN ETEN.

Koeningan is een stad in de Residentie Cheribon, gelegen aan de Zuid-Oostelijke hellingen van den Tjermai. Verreweg het grootste deel der Residentie is laagland, het ligt aan de vlakke Noordkust en heeft daardoor een zeer warm klimaat. Gelukkig, dat zij althans in het Zuiden nog bergland heeft in den vorm van den vulkaan Tjermai met zijn uitloopers. Deze berg, met de steden aan haar voet, vormt dan ook een ontspanningsplaats voor de Europeanen, die in de heete kuststreken wonen. Hier komen ze koelte zoeken; hier heeft men eenige badplaatsen, zooals Koeningan en Lingatjati die steeds veel bezoekers trekken. Vooral Koeningan staat bij de inwoners van Cheribon goed aangeschreven. Op een afstand van slechts 30 K.M. van hier gelegen, trekken zelfs vele inwoners uit de residentiehoofdstad Zaterdagmiddags per auto naar „boven”, om Zondagsavonds weer „af te dalen”.

Langs deze stad Koeningan leidde in ouden tijd de weg van het Rijk van Mataram, in Midden-Java gelegen, naar de stad Jacatra, de stad, die door Jan Pietersz. Coen verwoest en in welker plaats Batavia door hem gesticht werd.

Het is tot den tijd van de eerste jaren van de Oost-Indische Compagnie, dat wij met deze legende terug moeten gaan.

Jan Pietersz. Coen, een van de eerste Gouverneurs-Generaal van de Compagnie, wilde een versterkte stad op Java stichten, ten einde een vast verdedigingspunt te

hebben tegen de Inlandsche vorsten en tegen de concurrerende Engelschen. Lang bleef zijn wensch on vervuld, maar eindelijk, in 1619 versloeg hij het leger der Javanen, legde Jacatra in asch en rondom het fort, dat hij twee jaren vroeger daar reeds gebouwd had, werd een nieuwe stad gesticht, Batavia genaamd.

De Compagnie zou zich weldra in de stad te verdedigen hebben. In het Westen lag het rijk van Bantam, in Midden-Java het groote rijk van Mataram, waarover een machtig vorst regeerde, Sultan Ageng geheeten. Deze Sultan, een heerschzuchtig man, veroverde het eene Javaansche rijk na het andere en toen hij in 1628 op het toppunt van zijn macht stond, wilde hij de Compagnie van Java verdrijven.

Tot twee keer toe belegerde hij Batavia, maar het mocht hem niet gelukken, de stad te veroveren.

Maar wat een oorlog altijd wel het wreedst maakt, is, dat zoovele onschuldigen er steeds het slachtoffer van worden. In den oorlog, dien Mataram tegen de Compagnie voerde, gebeurde het al niet anders. Heele landstreken werden verwoest, dorpen verbrand en de bewoners gedood. De oogst werd vernield, hongersnooden teisterden de rampzalige bevolking.

Voor al Koenigan was er in de Mataramsche oorlogen slecht aan toe. Zooals we reeds zagen lag het aan den grooten weg van Mataram naar Batavia en zoo gebeurde het, dat de stad nu eens bezocht werd door de soldaten uit het leger van de Compagnie, dan weer door de legers van Mataram. Koenigan was altijd de plaats, waar de vermoeide manschappen eenige dagen verblijf hielden om uit te rusten. Licht te begrijpen is het, dat de inwoners der stad door het soldatenvolk geprest werden, onderdak en voedsel te verschaffen.

De ruwe soldaten maakten zich bovendien schuldig aan allerlei wreedheden. Plunderen en rooven was iets heel gewoons, vernielen en verbranden van woningen der arme menschen eveneens.

Geen wonder, dat de bewoners die „pradjoerits” dat zijn soldaten, vreeselijk haatten en bij de nadering van een legerafdeeling bij voorbaat reeds duizend angsten uitstonden.

Eens ging het gerucht dat een bende soldaten van de „Kompenie” in aantocht waren.

De inwoners van Koenigan, die reeds zooveel leed van doortrekkende troepen hadden ondervonden, ontvluchtten allen de stad, alles medenemende, wat zij bezaten, bevreesd als ze waren voor de komende ruwe mannen. Buiten de stad, tegen de berghellingen, verscholen ze zich in de bosschen, die vooral toen nog in menigte Java bedekten.

Het was geen loos alarm geweest; werkelijk kwamen de soldaten na korten tijd de stad binnenrukken. Woedend werden ze op het gezicht van de verlaten stad; vreeselijk raasden ze op de vluchtelingen, die hun zoo'n ontvangst boden, of beter gezegd, die hen heelemaal niet ontvingen.

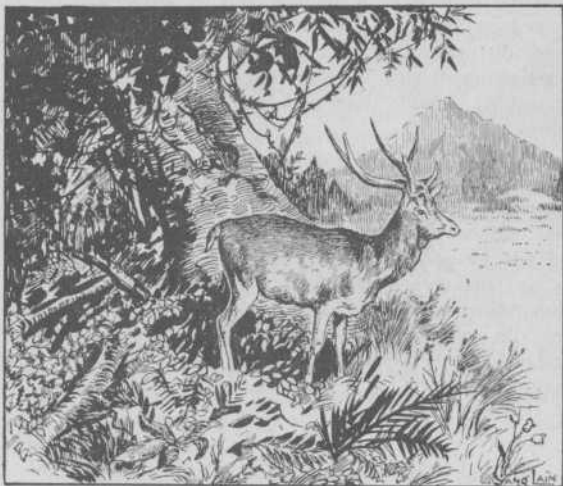
In hun woede besloten ze de verdwenen inwoners op te sporen. Vreeselijk zou hun wraak zijn! Zonder mededooogen zou ieder, die hun in handen viel, gedood worden. Zoo gingen ze den omtrek afzoeken en weldra kwamen ze bij de bosschen. Ze twijfelden niet of hier waren de vluchtelingen verscholen. Inderdaad hadden deze hier een schuilplaats gezocht en gevonden en hun hart beefde reeds van angst bij de nadering van de niets ontziende „pradjoerits”.

Ach, de redding was dus maar tijdelijk geweest!

Spoedig zouden ze ontdekt worden en uit hun schuilhoeken te voorschijn worden gehaald. Geen uitkomst scheen meer mogelijk!

En toch zouden ze gered worden!

Juist, terwijl de manschappen het bosch wilden binnen-

tredeu vertoonde zich aan den rand van het woud een hert of Kidang, zooals de Javanen het noemen.

De soldaten merkten het dier op, vervolgden het en bijna oogenblikkelijk was het prachtige beest gevangen en gedood.

Evenwel, het verschijnen van het hert, waarvan bekend is, dat het erg menschenghuw is, bracht de soldaten in de meening, dat de vluchtelingen zich hier dus niet

konden bevinden, weshalve zij onverrichter zake naar de stad terugkeerden.

Den volgenden dag trokken zij voor goed af.

De vluchtelingen waren dus aan een groot gevaar ontsnapt, ze waren wonder boven wonder gered en die redding hadden ze te danken aan de „Kidang”. 't Is te begrijpen, dat hun hart met dankbaarheid vervuld was voor dit mooie beest. En toen zij kort na hun terugkeer in Koeningan zich rondom hun „Aria”, hun vorst, verzamelden, maakte deze zich tot hun aller tolk, toen hij sprak:

„Een Kidang heeft ons gered; de Kidang zij in het vervolg in onze bijzondere bescherming aanbevolen! Wij, inwoners van Koeningan, noch een onzer nakomelingen, zal ooit een hert mogen vervolgen, nog minder dooden of zijn vleesch nuttigen.”

Nu, na meer dan 300 jaren, laten de bewoners van Koeningan nog steeds het eten van hertenvleesch na. En ze zijn overtuigd, dat degene, die dit wel als voedsel gebruikt, als straf een besmettelijke huidziekte zal krijgen.

15. DE ONGELUKSMAAND SAFAR.

De Javanen rekenen volgens verschillende jaartellingen. Sommigen hebben de jaren en maanden overgenomen van de Europeanen, anderen tellen vanaf de komst van de Hindoes op Java en zijn daardoor ongeveer 75 jaren bij onze jaartelling achter, doch verreweg de meesten brengen hun jaartelling in verband met den Mohammedaanschen Godsdienst. Zooals de christenen hun jaren tellen vanaf de geboorte van Jezus Christus, zoo tellen de Mohammedanen vanaf een belangrijk tijdstip in het leven van Mohammed, hun Profeet. De hunne is daardoor ongeveer 600 jaren bij de onze ten achter.

Doch niet alleen de telling verschilt, ook de lengte van een jaar is voor hen anders. Ook zij hebben twaalf maanden in een jaar, doch deze hebben slechts 29 of 30 dagen, zoodat hun jaar ongeveer 12 dagen korter is dan het onze.

Hun maanden vallen precies samen met de maanstanden: bij nieuwe maan begint voor den Javaan telkens een nieuwe maand.

Verschillende dier maanden hebben voor de Mohammedanen eigenaardige beteekenissen.

Zoo heeft men bijvoorbeeld de maand Poecasa, de maand, gedurende welke de geloovige van zonsop- tot zonsondergang niets mag nuttigen; dit is dus hier vastenmaand. Geen thee mag zelfs gedronken worden, geen cigarret gerookt.

Zoo is voorts de maand Maulod de maand van Mohammeds geboorte, waarin niets bijzonders verricht mag worden.

Zoo heeft men ook de maand Safar. Dit is een ongeluksmaand, vooral voor de menschen, die in deze maand geboren worden; deze zijn met vele slechte eigenschappen en ondeugden behept; het ongeluk zal hen vervolgen.

Gelukkig, dat de Mohammedanen een middel weten, om de booze geesten, de bewerkers van die onheilen, te bezweren.

Wij zullen voor deze gelegenheid eens kennis maken met Tarmin, een jongen, die in deze ongeluksmaand geboren is.

De negenjarige Tarmin woonde met zijn vader en moeder in de dessa Tjikadoe.

Op Java is de band tusschen grootouders en kleinkinderen verbazend sterk, sterker wellicht dan in Holland.

Ook Tarmin was de lieveling van zijn Grootvader; en Grootmoeder vertroetelde hem wanneer en waar ze maar even kon. Wel woonden zij niet in dezelfde kampong, maar dat nam nog niet weg, dat zij bij zijn bed waakten, wanneer hij ziek was. Dag en nacht paste Grootmoeder dan haar lieveling op en bereidde medicijnen uit kruiden en Grootvader liep maar steeds naar den Doekoen om raad.

En ook vader Arman en moeder Minah zorgden goed voor hun kind; de jonge Tarmin werd dus wel door goede zorgen omringd.

Op een avond, dat Grootvader nog eens zijn huisje uitstapte en in de lucht keek, bemerkte hij de sikkelvormige maan aan den hemel. Dit herinnerde hem er aan, dat een nieuwe maand reeds weer haar intrede had gedaan en wel de maand Safar. Oogenblikkelijk schoot het hem te binnen, dat dus de maand van Tarmins geboorte aangebroken was.

Hij deelde zijn bevindingen aan Grootmoeder mede en

ze besloten, den volgenden ochtend samen naar Tjikadoe te gaan, om hun dochter er aan te herinneren, dat zij ter wille van den kleinen Tarmin, een slametan, een feestmaaltijd moest geven, evenals in vorige jaren geschied was.

Zuchtend sprak de oude vrouw, toen zij samen nog wat nababbelden over deze aangelegenheid: „Och, zijn moeder zal uit zich zelf daaraan wel weer niet gedacht hebben. Het is toch bedroevend, hoe onvoorzichtig de tegenwoordige menschen zijn. Ze nemen het zoo nauw niet meer met de plechtigheden. Waar moet het naar toe? Geen wonder dat er tegenwoordig veel meer menschen sterven dan vroeger.”

„Ja,” antwoordde Grootvader, „ook Arman zal er niet aan denken. Van hem behoeven we in het geheel zooiets niet te hopen! Weet je, hij heeft vroeger immers school gegaan! Ik heb het niet op die menschen: wie de school hebben bezocht, veronachtzamen de gebruiken der ouden maar al te vaak! Veelal als het reeds te laat is denken ze er pas aan!”

„Beter zou het zijn,

de kinderen niet naar de school, maar naar een pesantren te zenden. Daar ontvangen ze tenminste alleen onderwijs in godsdienst. Weliswaar ook in lezen en schrijven, maar alles toch in verband met den godsdienst, daar zorgt een leeraar, de kijai, wel voor."

"Hoe het zij, wij zullen over het wel en wee van onzen Tarmin waken," sprak Grootvader vastberaden. „Morgenochtend zullen wij naar Tjikadoe gaan."

De dochter en de schoonzoon waren in het minst niet verwonderd, toen ze de beide oude luidjes binnen zagen komen. Ze kwamen immers zoo vaak op Tjikadoe.

Doch nauwelijks waren ze gezeten, of Grootmoeder vroeg: „Welke maand hebben we op het oogenblik?"

„Djoeli (Juli)", antwoordde Arman dadelijk.

Grootvader fronsde de wenkbrauwen; hij was onaangenaam getroffen en sprak korzelig:

„Djoeli! Djoeli! Wät Djoeli! Safar is het!"

„Natuurlijk," haastte Arman zich te verontschuldigen, „natuurlijk! U bedoelt de Javaansche maand. Zeker, Safar is het."

„En is Tarmin niet in deze ongeluksmaand geboren, Minah?" vroeg de Grootmoeder.

Toen pas dachten de ouders er aan, welk een gewichtige maand het was voor Tarmin, vooral in de oogen van de Grootouders.

Ze wilden de oudelui niet kwetsen en zoo werd er besloten om Woensdag een slametan te geven. Een zoo-genaamde „slametan apem", want voor deze gelegenheid mag men geen bijzondere lekkernijen klaar maken, doch alleen een soort koeken, „apem", gemaakt van gestampte rijst, met gist daar aan toegevoegd. Het meel wordt tot deeg gemaakt, flink gekneet en daarna tot koeken

gestoomd. Tevens bereidt men hierbij stroop van Javaansche suiker en klappermelk.

De bereiding geeft evenwel veel werk en moeder Minah besloot de koeken op den passar, de markt, te koopen, dan behoefde zij slechts voor stroop te zorgen.

Toen op den bewusten Woensdag alles klaar was, voltrok Grootmoeder de plechtigheid, die bestond uit het wrijven met een der koeken, terwijl ze sprak: „Alle slechte eigenschappen, alle ongeluk en ondeugd in de „apem”.

Toen ze klaar was en de koek dus zooveel slechts bevatte, werd deze naar een hond gegooid, die ze verorberde. Daarmee waren alle slechte geesten naar den hond verhuisd.

Nu moest er nog voor het eten gezorgd worden. Op borden werden tien of twaalf koeken gelegd, in het midden een kop stroop gezet en dit werd den bureu verzeerd. De Lebe of dorpspriester werd vooral niet vergeten.

Nu waren Grootvader en Grootmoeder gerust.

Alvorens echter te vertrekken drukten ze Arman en Minah op het hart, op den „Rebo Wekesan”, den laatsten Woensdag der maand Safar, ook de overige verplichtingen na te komen. Deze bestonden hierin, dat op dien dag Tarmins hoofd geschoren moest worden en het haar van zijn moeder en van zijn zusters „gepunt”. In de daaropvolgende maand Mauloed mocht dat niet gebeuren.

Arman en Minah beloofden hun deze dingen, ter wille van Tarmins gezondheid en karakter, op den bepaalden dag te zullen doen, waarna de Grootouders, volkomen gerustgesteld, blijmoedig huiswaarts keerden.

16. DE VASTENMAAND POEASA.

Brachten wij den vorigen keer een bezoek aan een Javaansche familie in de maand Safar op den verjaardag van een der kinderen, nu zullen we ons zelf eens uitnoodigen in een ander Javaansch gezin tijdens de vastenmaand, de maand Poeasa. Voor deze gelegenheid zullen we maar eens de bureu van Arman en Minah met een bezoek vereeren.

Ma Saloenah en Pa Saïd hebben een huisje vlak naast dat van Arman. De kinderen van de bureu zijn de beste vriendjes en spelen dikwijls met elkaar.

Eenige dagen voor het begin der maand Poeasa zocht moeder Saloenah droge padihalmen. Deze heeft ze noodig en gebruikt ze voor het wasschen en reinigen van haar heele gezin op den laatsten dag voor de maand Poeasa. Op dien dag worden de droge halmen verbrand, de asch daarvan wordt zorgvuldig verzameld en geworpen in een gereedstaanden bak met water. Daarna laat men het rustig bezinken waarna het aldus bewerkte water bij uitstek geschikt is om het lichaam, maar vooral het haar, uitnemend te wasschen en te reinigen. In den vooravond voor Poeasa reinigt men zich hiermee.

Om ongeveer vijf uur hoort men in de moskee of missigitt de „Bedoeg” slaan, ter waarschuwing voor de menschen, dat weldra de vastenmaand zal aanvangen.

De „Bedoeg” is een soort trom, hoewel heel primitief gemaakt. Zij bestaat uit een gedeeltelijken boomstam, die men uitgehold heeft en waarover de huid van een karbouw is gespannen. Hierop wordt geslagen en dit veroorzaakt een zwaar dreunend geluid.

's Avonds mogen de kinderen, de jongens althans, niet zoo vroeg gaan slapen als ze gewoon zijn, want om acht uur moeten ze met grootvader en met vader naar de moskee. Meer dan een uur moeten ze daar de gebeden zingen, in koor met andere moskeegangers. De Penghoeloe, het hoofd van den godsdienst in een groote plaats, zingt voor en de aanwezigen herhalen de gebeden gezamenlijk. Dit zingen, wat wij welhaast schreeuwen zouden noemen, klinkt de Europeanen vreemd in de ooren.

De kinderen vinden het allesbehalve prettig, een vol uur in de missigit te moeten zijn. Ze bleven liever thuis, maar Grootvader zorgt wel, dat ze meegaan.

Eenige ondeugende jongens evenwel plagen elkander onder de plechtigheid. Zij hebben schillen van pisangs en djerocks, een soort van sinaasappelen, medegenomen en hiermede pogen zij elkaar in onbewaakte oogenblikken te gooien.

Moeder heeft dezen dag voor het middagmaal extra veel eten bereid. Niet alles wordt dien middag opgegeten, maar de helft bewaart moeder voor 's nachts. Want morgen begint immers de vastenmaand en dan mag er niets gegeten worden van zonsop- tot zonsondergang, dus van zes uur 's morgens tot zes uur 's avonds. Ja, zelfs vanaf vier uur 's ochtends, het oogenblik, waarop de „Fadjar“, de eerste schemering, aanbreekt mag niets meer genuttigd worden. Gedurende den nacht alleen is eten geoorloofd.

Na negenen komen de moskeegangers thuis. De kinderen, die niet gewend zijn zoo laat naar bed te gaan, zijn erg vermoeid en slapen oogenblikkelijk in.

Voor allen zal het een korte nachtrust worden en daarom ligt weldra de heele familie in diepe rust.

Moeder slaapt evenwel onrustig en nauwelijks is het één uur geweest of ze schiet uit haar lichte sluimering. Oogenblikkelijk wekt ze Markamah haar oudste dochter, die haar bij het bereiden van het eten behulpzaam moet zijn. In een oogwenk is vuur aangemaakt, het water wordt gekookt en de spijzen gewarmd. Nog is het niet lang over

tweeën als alles reeds klaar is. Het eten wordt netjes midden in het huisje op de op den grond liggende mat gezet.

Nu moeten papa en de kinderen gewekt worden. Dat is geen gemakkelijk baantje want het is pas de eerste nacht en ze zijn er nog niet aan gewend.

Ma Saloenah en Markamah roepen de huisgenooten wel drie, vier keer. Eindelijk komt er beweging; ze wrijven

zich de slaperige oogen uit en nu weten ze ineens, dat het Poeasa is.

Vlug gaan ze zich nu wasschen, spoelen den mond en vangen dan hun nachtelijken maaltijd aan. „Mangan saer” noemt men deze maaltijden.

Maar dezen eersten nacht en zelfs nog eenige daaropvolgende smaakt hun het eten nog niet te best.

Doch nu komt het eigenlijke vasten aan. Nu de morgen aanbreekt en ze niet als naar gewoonte ontbijten, krijgen ze een raar gevoel over zich, hoewel dit nog geen gevolg van den honger is. In den loop van den dag zal dat echter wel erger worden.

Een der jongens, Soebana, denkt er heelemaal niet bij en loopt als gewoonlijk met drie centen de deur uit om rijst te koopen aan de warong. Doch de waronghoudster, de verkoopster van eetwaren en snoeperijen, zit niet op haar gewone plaatsje, want zij weet bij voorbaat, dat ze niets zal verkoopen; zij bespaart zich dus de moeite en de onkosten. Nu dringt het pas tot Soebana door dat, het Poeasa is en hij den ganschen dag niets mag eten en drinken.

Lusteloos slentert hij den weg op. Om negen uur is het bijna niet meer uit te houden: zijn maag rammelt van den honger, hij versmacht van den dorst. Met andere kinderen is het evenzoo gesteld. Hij ontmoet zijn buurvriendje Tarmin, maar ze hebben niet veel lust in spelen.

Ook vader kijkt met verlangende oogen naar zijn pijp, welke hij niet ter hand mag nemen. En moeder mag geen sirih pruimen, wat anders voor haar, als bij de meeste Inlandsche vrouwen, een geliefkoosde bezigheid is.

Om een uur begint de kleine Soeradi vervaarlijk te huilen. Geen sussen der moeder helpt: de tranen blijven maar vloeien.

„Hij heeft honger,” zegt Markamah.

„Ja,” antwoordt moeder Saloenah, „het schaap heeft reeds een halven dag gevast. Voor zoo'n klein kind is dat reeds genoeg. Hij mag nu wel wat eten.”

Vader geeft daarop den kleinen baas te eten. Soebana en Margana loopt het water om den mond bij het zien van die heerlijke rijst. Voor deze gelegenheid wenschten zij zich nog zoo klein als broertje.

Om vier uur gaat moeder met Markamah naar de keuken om het eten te bereiden voor „boeka”, voor den avond. Want na zessen, als de vleermuizen uit hun schuilhoeken te voorschijn komen, als het dus donker wordt, dan eindelijk mag de Javaan eten.

Maar het is Amat te machtig! De honger maakt hem listig en ondeugend. Hij roept zijn broertjes en Tarmin en zij besluiten de „kamprets” de vleermuizen, door middel van bamboestokken uit hun donkere verblijfplaatsen te verjagen.

Hun moeite wordt beloond: fladderend vliegen de opgeschrikte beestjes rond en Margana schreeuwt: „Ma, ma, de kamprets, de kamprets. Kijk, daar!”

Doch moeder laat zich niet foppen; zij begrijpt, dat de jongens haar willen beetnemen, want ze heeft de „bedoeg” nog niet hooren slaan en het is ook nog zoo licht. Maar boos is ze niet op haar kroost, en ook Minah voegt haar buurvrouw toe: „Och, zij hebben immers zoo'n honger!”

Vol ongeduld kijken de teleurgestelde snaken nu naar de zon, die heden maar niet onder wil gaan. De tijd duurt ondraaglijk lang. Zelfs de groote menschen zien met verlangen zonsondergang tegemoet.

Eindelijk toch is het zes uur; de „bedoeg” laat zijn zware slagen dreunen; de kinderen zijn uitgelaten. Moeder heeft reeds alles klaar gezet, vader laat nu ook niet lang

meer op zich wachten en weldra hebben allen op de matjes plaats genomen. De maaltijd begint! Gelukkig!

Margana in zijn gulzigheid verslikt zich; geen wonder, want nog was zijn mond niet leeg of zijn vingers hadden al weer wat rijst tot een balletje gekneet en gulzig hapte hij het weer op.

Soebana at veel te veel en kreeg hevige buikpijn.

Om acht uur gaan vader en de jongens weer een uur naar de moskee, waarna ze weer doodvermoeid gaan slapen, om 's nachts tegen drie uur opnieuw te eten.

Dit herhaalt zich gedurende alle dertig dagen van de maand Poeasa. Langzamerhand zijn de menschen er aan gewend en gaat alles zonder stoornis. Slechts één keer sliep moeder Saloenah te lang! Pas tegen vijven ontwaakte ze, te laat dus reeds om nog te mogen eten. Dat was een vreeselijke dag voor de huisgenooten, die op dien nacht volgde!

„Maleman”, dat zijn de avonden van den 21sten, 23sten, 25sten, 27sten, en 29sten der maand Poeasa, dienen de menschen een kleinen slametan te geven. Dan wordt een bord eten of vruchten naar den Lebe of naar den een of anderen ouden man gebracht. Deze verzoeken dan de menschen ten eten, want anders worden ze van gierigheid verdacht; na het prevelen van gebeden door den Lebe of door den ouden man, vangt de maaltijd aan.

Om vijf uur op den laatsten Poeasa-dag geven de burens elkander eten. Hier en daar wordt een slametan gehouden, doch over het algemeen blijft men dien avond thuis. Ook Ma Saloenah en Minah sturen elkander eten en lekkernijen. En hiermede behoort de maand Poeasa tot het verleden en is de groote vastentijd afgelopen.

„Gelukkig!” zuchten de kinderen en vele groote menschen beamen dit.

17. DE LEBARAN.

Nog is de Poeasa-maand niet geheel verstreken of een drukke tijd, de Lebaran, nadert. Het zijn de eerste zeven dagen na de Poeasa.

Reeds twee of drie dagen van te voren is het buitengewoon druk op de passars. Iedereen doet inkoop voor de te houden slametans. De toko's, winkels, in de stad blijven tot laat in den avond open. Het vuurwerk, dat vooral een attractie voor de Inlanders vormt, ligt verleidelijk uitgesteld. Voor groote bedragen wordt hiervan gekocht. Ook koopt men nieuwe kleeren, want den eersten dag na de Poeasa wil ieder mooi gekleed gaan. Volgens de meeste Javanen is het dien dag „taoen baroe” of Nieuwjaar. Algemeen wordt die feestdag op dezen dag gevierd hoewel ten onrechte: Nieuwjaarsdag valt in werkelijkheid ongeveer drie maanden later.

De avond, voorafgaande aan dezen eersten Lebaran-dag is vooral een gewichtige en drukke avond.

Het in groote hoeveelheid gekochte vuurwerk wordt afgestoken, de geheele kampong in kruitdamp zettend en een oorverdoovend lawaai veroorzakende. Daarmee vermaken zich voornamelijk de vader en de zoons. Moeder en dochters hebben binnen wel wat beters te doen; zij zijn overladen met werk. Geven de mannen en jongens met kwistige hand geld uit voor het vuurwerk, ook de vrouwen kennen nu geen zuinigheid. Een groote hoeveelheid van allerlei soorten koeken worden op den passar gekocht en mee naar huis gebracht of wel door moeder de vrouw zelf gebakken. Terwijl buiten de jeugd in luide galmen

het geknetter van de kruithulzen tracht te overstemmen, helpen binnenshuis de meisjes haar moeders de stopflesschen met koeken vullen.

Ook Ma Saloenah is druk in de weer. Na eenigen tijd prijken er niet minder dan twaalf goed gevulde flesschen met koeken op de met een laken gedekte tafel, voor deze gelegenheid geleend. Kopjes en schoteltjes worden er rondom gezet en de theepot krijgt in het midden een plaats.

Het is reeds tien uur als de kinderen eindelijk naar bed gaan. Toch hoort men den geheelen nacht nog het vuurwerk knallen.

Soebana, Margana en de andere grootere jongens vragen hun ouders herhaaldelijk of zij morgenochtend toch vooral vroegtijdig gewekt zullen worden. Nu, ze mogen gerust zijn, dat zal gebeuren.

Nu allen naar bed zijn, heeft moeder nog een rustig oogenblikje om al de nieuwe kleeren, die de kinderen morgen zullen dragen, gereed te leggen. De kleertjes en sieraden, voor elk kind apart, worden netjes neergevlijd en niet zoo gauw is alles in orde of moeder begeeft zich eveneens ter ruste.

Om drie uur staat vader op, baadt zich en begeeft zich op weg naar de moskee.

Niet lang daarna ontwaakt ook Ma Saloenah. Ook zij kleedt zich vlug aan, na eerst gebaad te hebben en begeeft zich dan naar de keuken om het ontbijt te bereiden. Ze zal een flink maal moeten gereedmaken overlegt ze, want het is de eerste dag dat ze weer gewoon 's morgens mogen eten: de vasten is nu immers afgelopen.

Als moeder haar kroost even na vieren wekt, staan ze allen vlug op, uitgezonderd de luie Margana, die nooit haast heeft. Doch niet zoo gauw is zijn oog gevallen op

de nieuwe kleeren of hij is eveneens op de been: de nieuwe baadjes hebben over zijn luiheid gezegevierd.

De oudere zusters helpen moeder flink met het kleeden der kleinere kinderen; en weldra is de grootste drukte achter den rug. Al spoedig hebben allen ontbeten en nu stappen ze, trotsch op de nieuwe bullen, naar buiten. Daar zien ze Tarmin zoo waar met een paar schoenen aan zijn voeten loopen! En afgunstig kijken ze naar hun kame-raadje, die in zijn veel te groote schoenen zwaar-klotsend rondstapt.

Wanneer vader, die om zes uur uit de missigit terug

kwam, heeft ontbeten, steekt ook hij zich in zijn nieuwe kleeren en roept daarna de kinderen. Nu zullen ze gezamenlijk eerst hun plicht vervullen; ze trekken naar het kerkhof om bloemen te strooien op de graven van familieleden en vrienden.

Zij zijn niet de eersten, want bij hun komst is het reeds erg druk op het kerkhof. Maar welhaast nog drukker was het langs den weg. Daar wemelde het van bedelaars, velen met afgrijselijke wonden bedekt.

Maar ook bloemen-, stroop- en lekkernijenverkoopers hadden zich in menigte hierheen begeven en deden goede zaken. Het is een drukte van belang!

Na dezen plicht jegens afgestorvenen vervuld te hebben, rest den volwassenen nog een andere. Op dezen dag moeten er bezoeken

afgelegd worden bij alle menschen, wie men vijandig gezind is of met wie men op kwaden voet leeft. Hier vraagt men vergiffenis, welke niet geweigerd mag worden: deze eerste Lebaran-dag is voor de Mohammedanen de Groote Verzoendag.

Is ook hieraan voldaan, dan kan men den dag verder naar eigen believen besteden. De kinderen hebben ieder reeds twintig cent gekregen waarvoor ze snoepgoed kunnen koopen of zich kunnen laten rondtoeren.

In de stad zijn nu alle Inlandsche toko's gesloten, maar er heerscht in de straten niettemin een enorme drukte: sado's, tweewielige, en vierwielige rijtuigen rijden af en aan, bezoekers en feestvierenden vervoerende. Groepen vrouwen en meisjes, in haar kleurigste baadjes uitgedost, ziet men op den weg.

Hier en daar hoort men nog vuurwerk.

Van twaalf tot drie vermindert de drukte vrij aanzienlijk door de warmte; slechts enkele vermoeide wandelaars treft men dan aan.

Maar tegen vieren of vijven neemt de volte op straat weer toe, hand over hand, en 's avonds is het weer geweldig druk.

Hoewel deze eerste Lebaran-dag de voornaamste is, mag men eigenlijk zeven dagen feest vieren. De meeste menschen evenwel hebben er reeds na drie dagen genoeg van, niet in het minst, omdat pret maken veel geld kost.

Allengs herneemt alles zijn gewone aanzien weer; de landbouwers zoeken wederom hun akkers op, de passars worden bezocht, ieder begeeft zich opnieuw aan zijn dagelijkschen arbeid.

18. WAAROM SOMMIGE INLANDERS GEEN VLEESCH VAN EEN WITTEN KARBOUW ETEN.

Het grootste huisdier op Java naast paard en koe is zeker wel de karbouw. Hij is een plomp, log dier, geweldig langzaam in zijn bewegingen, doch buitengewoon sterk. Hij is het dan ook, die het zwaarste werk moet verrichten; hij bewerkt den harden sawahgrond, hij trekt de zwaarste lasten en steeds stelt hij zijn enorme kracht gewillig ter beschikking van den mensch. Reeds vroeger zagen we, dat hij zelfs kleine kinderen als zijn meester erkent. Hij is dan ook werkelijk een zeer goedaardig dier. Een Europeaan echter is zijn vriend niet. Vooral wanneer een jong bij de moeder is, moet een blanke haar niet te dicht willen naderen.

Door zijn lichaamsbouw is het geen sierlijk beest. Hij bezit echter een prachtig stel horens. De kleur der huid is vaalgrijs of zwartachtig, een enkelen keer bruin. Zelden komen onder de karbouwen albino's voor.

Aan deze laatsten is een legende verbonden, welke hier mag volgen.

Eens regeerde over zeker rijk een koning. Hij had een broer, die hem de kroon erg benijdde; jaren reeds hunkerde hij naar het oogenblik, dat hij gekroond zou worden.

Nu, de kans daarop bestond wel, want de vorst werd ouder en ouder en hij had geen zoon of dochter, die hem kon opvolgen. Zelfs smeedde de broer reeds booze plannen; hij overwoog, den koning te vermoorden.

Doch plotseling stierf de koningin. Nu liet 's konings broer het moordplan varen, want hij hoopte, dat hij weldra zou opvolgen.

Geheel anders zou het echter loopen. Na eenigen tijd hertrouwde de koning en een jaar later werd er een zoontje geboren.

De teleurgestelde troonopvolger zag dit met leede oogen aan. Nu immers was er een kroonprins. In één slag zag hij zijn plannen den bodem ingeslagen! Hij was buiten zich zelf van woede en nu aarzelde hij niet langer, maar verwekte algemeen in den lande onrust. Hij zette de onderdanen tegen zijn broer, den koning, op en beloofde aan verscheidene personen een voorname en hooge positie, wanneer hij eenmaal den troon beklommen zou hebben. In deze menschen kreeg hij ijverige medestanders en ten slotte, nadat hij zeker van zijn zaak was, bracht hij buiten de residentie een leger op de been, om den koning te verjagen.

De strijd tegen de opstandelingen was hopeloos. Daarom besloot de koning met zijn gemalin heimelijk het paleis te ontvluchten. Slechts door enkele getrouwen vergezeld, verlieten zij des nachts den kraton en poogden ongemerkt te ontvluchten. De kroonprins werd in een wiegje meegevoerd; de koningin zelf hield een wakend oog op den kleine.

Onopgemerkt was hun vlucht evenwel niet gebleven; de vervolgers zaten hun dicht op de hielen. Teneinde sneller te kunnen vlieden, werd het koninklijk echtpaar op een paar draagstoelen meegedragen.

Groote haast was wel geboden, want de achtervolgers verkleinden den tusschen hen liggenden afstand.

Op deze vlucht viel ongelukkig de jonge prins uit de wieg, zonder dat het door iemand werd opgemerkt,

De koning en de koningin ontkwamen echter, doordat de vijanden het spoor bijster werden.

Te laat evenwel bemerkten de vluchtelingen, dat de knaap verdwenen was.

Eenigen tijd later brak er onder het bestuur van den nieuwen heerscher een burgeroorlog uit in het rijk. Nu was het de Patih, de Groot-Vizier, die op zijn beurt koning wilde worden. De koning sneuvelde in den krijg; aan zijn kortstondig bewind was dus reeds een einde gekomen. Zonder leedwezen, ja zelfs met voldoening, hoorde het volk het bericht van zijn dood. Zij hadden het niet beter gehad, ja zelfs slechter onder hem dan onder zijn voorganger.

Men was den oorlog moe en wilde ook den Patih niet tot opvolger. Veler gedachten verwijlden thans bij den gevluchten vorst.

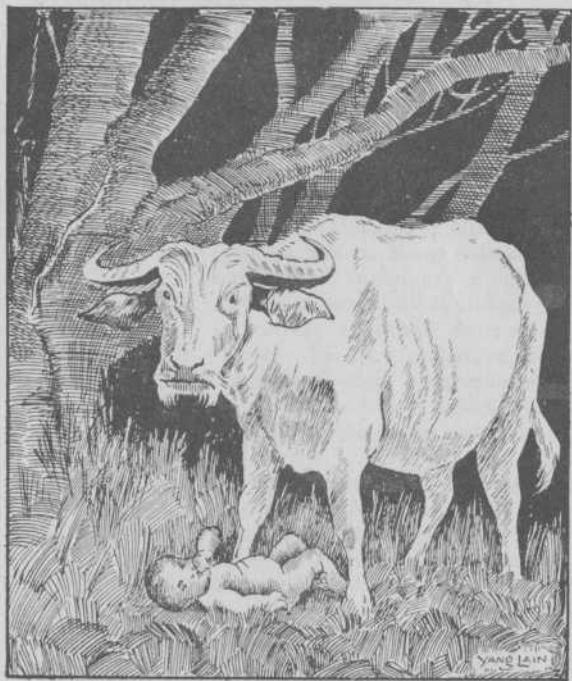
Een trouw aanhanger van dezen, die zich nauwkeurig van de situatie had overtuigd, ijldde naar zijn meester en deelde hem mee, dat de natie reikhalzend uitzag naar zijn terugkeer.

De balling gaf aan de bede gehoor en weldra hield hij zijn feestelijken intocht in de residentie.

Nu keerde de rust in het rijk terug. Maar niet in het hart van den koning. Hij leed nog steeds onder het verlies van zijn zoon en eindelijk gaf hij bevel den kroonprins te zoeken, hoewel hij op geen gunstigen uitslag durfde hopen.

Wat was er met dezen gebeurd? Sinds zijn verdwijning in het bosch, was hij verzorgd en opgepast door een witten karbouw. Zoo vond men den kleinen jongen diep in het bosch; niet gestorven, maar voorspoedig opgegroeid.

Dat was een vreugde ten paleize, in de stad en in het

Zoo vond men den kleinen jongen.....

gansche land, toen de dienaren des konings met den teruggevonden lieveling stadwaarts keerden!

Zij vertelden, in welken toestand zij den kroonprins hadden aangetroffen.

Uit dankbaarheid bepaalde de koning, dat het hem en zijn nakomelingen verboden zou zijn, het vleesch van een witten karbouw te nuttigen.

Velen zijner onderdanen volgden vrijwillig dit schoone voorbeeld en thans nog zijn er menschen, die het verbod in eere houden.

19. EEN BRAND IN DESSA TJKADOE.

De woningen der dessabewoners in Indië zijn van een zeer eenvoudig maaksel. Steenen huizen heeft bijna niemand, een enkele zeer rijke Inlander uitgezonderd. Al de overige gebouwen zijn opgetrokken van hout en bamboe. In het gunstigste geval rusten zij nog op lage steenen muurtjes; in sommige laaggelegen streken, die veel last van overstromingen hebben, bouwt men ze wel op palen. De gegoeden trekken de muren op van hout en gevlochten bamboe, „bilik” genaamd, en bedekken het dak met pannen. De armere menschen daarentegen kunnen zelfs deze, voor hen kostbare materialen, niet bekostigen en gebruiken riet en droge klapperbladeren. Dit gebruikt men ook als dakbedekking, terwijl tevens veelvuldig „atap”, gevlochten alang-alang, als zoodanig dienst doet.

Goedkoop zijn de woningen dus zeer zeker, maar ze zijn dan ook zeer armelijk, klein en ongezond.

Het ligt voor de hand dat het brandgevaar in zulke huizen buitengewoon groot is. Gelukkig maar, dat men er tegen de koude niet, zooals in Holland, kachels behoeft te stoken! Wel moet het eten boven het vuur bereid worden, doch meestal gebeurt dit buitenshuis, onder een klein afdakje.

Voorzichtigheid is dus echter steeds in hooge mate noodig, te meer, wijl in die kleine kampongs geen brandspuiten aanwezig zijn. Op last van den Koewoe, het dessahoofd, moeten er dan ook bij ieder huis steeds eenige bamboekokers, gevuld met water, gereed staan, om in

geval van nood dadelijk een brand te kunnen blusschen. In den natten Westmoesson is dit natuurlijk niet noodig, want dan is er water in overvloed aanwezig in de vele kleine beekjes en riviertjes.

Op een avond, toen Arman, de vader van Tarmin, met Grootvader huiswaarts keerde, zagen zij, dichterbij gekomen, een lichtschijnsel, dat hun aandacht trok. Arman maakte den ouden man er opmerkzaam op en sprak: „Wat zou dat zijn? Toch geen brand, hoop ik?”

„Och, zij zullen droge bladeren branden net als andere avonden om de lastige muskieten door den rook te verdrijven,” antwoordde Grootvader.

Maar oogenblikkelijk liet hij er op volgen: „Neen, Arman, je hebt gelijk! Daar is brand! Dat kan niet anders! Kind, ik geloof, dat het jouw huis is!”

Met kloppend hart haastten zij zich in de richting van hun huisje. Duidelijk zagen ze nu, dat werkelijk een der woningen vlam had gevat. Maar een zucht van verlichting ontsnapte aan Armans borst, toen hij bemerkte, dat het niet zijn woning was. Toch spoedden zij zich vlug voorwaarts: er moest geholpen worden. Meerdere menschen kwamen reeds toelooopen.

Nu hoorden ze ook de „tong-tong” slaan. Dit is een uitgehold stuk boomstam, opgehangen in de wachthuisjes, die over de geheele dessa verbreid zijn. Ieder grondbezittende dessabewoner is verplicht op zijn beurt 's nachts te waken in een der wachthuisjes. Zij moeten elk uur den tijd aangeven, door tegen de tong-tong te slaan; tevens moeten ze de ronde doen, om mogelijk onraad te ontdekken. Bij brand, diefstal enz. moeten ze door aanhoudend slaan op de tong-tong de slapende bewoners wekken. Wie rijk genoeg is om het te betalen, huurt voor

zich een plaatsvervanger. Arman had dit jaar een nieuw wachthuisje laten bouwen, op eigen kosten, en was daarvoor een jaar van den nachtdienst vrijgesteld.

Toen de mannen naderbij gekomen waren, bemerkten ze, dat het huisje van hun buurman Saïd in lichte laaie stond. Geen blusschen was meer mogelijk. Soebana en Margana, die heimelijk lucifers bemachtigd hadden, en daarmee speelden, hadden den brand veroorzaakt. Pa Saïd en moeder Saloenah hadden bijna niets kunnen redden en sloegen met tranen in de oogen de verwoesting gade. De bureu, bevreesd, dat het vuur zou overslaan haalden al hun bezittingen naar buiten en brachten ze in veiligheid. Ook Minah was daarmee reeds druk bezig, toen de mannen aankwamen. Dadelijk ging Arman helpen. Grootvader niet: hij had iets beters te doen! Hij haalde uit de woning een oude kris, een erfstuk van zijn voorouders. Zoo'n overgeerfd voorwerp is heilig bij de Javanen: een „Poesaka” noemen ze het. De oude man haalde een ladder, zette die tegen de woning en klom naar boven. Op de nok gekomen, plaatste hij zich met het gezicht naar den brand, trok de kris uit de scheede en stak ze met de punt in de richting van het vuur. Zoo bleef hij zitten.

Intusschen ging het blusschingswerk zijn gang. Van alle kanten snelde men toe en hielp water in het vuur gooien. Ook kapte men pisangstammen en wierp die eveneens in den vuurgloed; deze bevatten zooveel sap, dat zij het vuur ook tegen gaan.

Toch achtte de Koewoe die intusschen ook op de plaats des onheils gekomen was, het noodig, het belendende perceel omver te laten trekken om den brand nieuw voedsel te ontnemen en zoo den voortgang van het vuur te stuiten. Gelukkig was het bladstil.

Niet alleen Grootvader was op het dak geklommen.

Naast hem zat een oude hadji schrijlings op den nok van zijn huis, hardop gebeden schreeuwende om den brand te bezweren.

En de achterbuurman van Pa Saïd deed al niet anders; ook hij klom naar boven. Een spiegel had hij mede genomen en dezen hield hij naar den kant van het vuur! Hij misleidde dit dus! Want als het vuur zijn beeld in

den spiegel zag zou het in den waan verkeeren, dat het ook dat huis reeds aangetast had en zich dus naar den anderen kant wenden om een nieuwe prooi te zoeken.

Maar dan wees de heilige kris naar het vuur! En rechts zat de hadji gebeden te mompelen!

Binnen een half uur was de brand uitgewoed: Pa Saïds woning was geheel in de asch gelegd; bij familieleden kreeg hij voorloopig onderdak. Des anderen daags zou de Koewoe stellig een lijst laten circuleeren voor de twee slachtoffers van den brand.

Nu klommen ook de vuurbezweerders naar beneden. Triomfantelijk wees Grootvader naar zijn kris en sprak: „Gelukkig, dat ik deze poesaka bij mij had! Anders zou het slecht met het huis van mijn dochter afgeloopen zijn!”

De man met den spiegel kwam naast hem staan en zei: „Ja, laat men maar lachen om de beproefde middelen van oude tijden! Maar ik zal nooit van mijn leven de gewoonten der ouden vergeten!”

Arman stond er bij en hoofdschuddend zei hij: „Ja, de brand is beperkt tot één huis, omdat er geen wind was, maar anders.....”

Doch hij ving zulke booze blikken op dat hij het geraden achtte er verder maar over te zwijgen.

20. DE LEGENDE VAN DEWI SRI, DE GODIN VAN DE RIJST.

Het hoofdvoedsel van de Javanen is rijst; van elken maaltijd vormt zij het hoofdbestanddeel. Wel wordt zij toe bereid met velerlei soorten van gerechten, doch het voornaamste is en blijft rijst. Juist de toegevoegde gerechten maken de rijsttafel vrij duur en de armere Inlanders kunnen zich die weelde dan ook niet permitteeren en moeten genoegen nemen met enkel rijst met een vischje, overgoten met een of meer prikkelende sausjes. Voor rijk en arm beide is de rijst echter onontbeerlijk. Mislukking van den rijsttoogst is het ergste wat den Javaan kan overkomen. Hongersnooden waren in vroeger tijden dan ook geen zeldzaamheid. Tegenwoordig grijpt het Gouvernement in mogelijke gevallen in, maar ook thans nog is mislukking van den rijsttoogst voor de zoo talrijke Javaansche bevolking een ware ramp.

Geen wonder, dat de rijst een heilig gewas is, dat de Javaan een heiligen eerbied heeft voor de „padi”.

Hier volgt de legende van de rijst.

Het ontstaan van deze legende valt in den tijd der Hindoes. De Oost-Indische Archipel is in den loop der eeuwen door talrijke volkeren bezocht geworden. Van de Europeesche landen, die in vroegere tijden hun koop-schepen naar het verre Oosten stuurden, hebben wij allen wel reeds gehoord. In dit boek lazen we reeds, hoe ook de Arabieren naar Indië kwamen.

De eerste bezoekers van dit eilandenrijk waren echter de Hindoes een volk, afkomstig van Voor-Indië. Evenals

de Nederlanders van de Romeinen, hebben de Javanen veel ontwikkeling van de Hindoes opgedaan.

Gelijk de Arabieren later, brachten ook de Hindoes hun godsdienst over naar Java.

De Hindoes geloofden aan vele Goden, waarvan de voornaamste waren Brahma, Wisnoe en Sjiwa. Andere waren bijvoorbeeld Dewi Sri, de echtgenoot van Batara (God) Wisnoe, en Batara Goeroe ook een voorname God.

Eens regeerde in het Godenrijk ergens Batara Goeroe, die een buitengewone macht bezat. Hij schiep een schoone Godin, Prinses Ratma Doemilah genaamd, die later den naam Tisna Wati droeg.

In den beginne reeds hield hij veel van de mooie Prinses en later werd hij zelfs verliefd op haar en wenschte haar tot vrouw te nemen.

Tisna Wati wilde echter zijn vrouw niet worden.

Batara Goeroe bleef echter smeeken en eindelijk stemde Dewi Tisna Wati er in toe zijn echtgenoot te worden, wanneer hij aan drie wenschen van haar kon voldoen. Zij verlangde van hem in de eerste plaats een spijs, waarvan men niet beu werd, maar dien men steeds smakelijk zou vinden. Voorts wenschte zij, dat hij haar een kleed zou toonen, dat nimmer zou verslijten en eindelijk nog vroeg zij een gamelan, die niet bespeeld behoefde te worden, doch vanzelf muziek gaf.

Batara Goeroe gelastte zijn vertrouweling Kala Goemarang naar het aardrijk te gaan om al de gewenschte dingen op te sporen.

Batara Goeroe.

Kala Goemarang vertrok. Op zijn onderzoekingsstochten ontmoette hij Dewi Sri, een schoone vrouw, de gemalin van Batara Wisnoe, op wie hij al spoedig verliefd werd.

Omdat zij niet van zijn liefdesbetuigingen gediend was en Kala Goemarang haar voortdurend lastig viel veranderde Dewi Sri hem in een everzwijn.

Batara Goeroe wachtte en wachtte op den terugkeer van zijn uitgezonden vertrouweling, maar de tijd verliep en Kala Goemarang kwam maar niet terug.

Nu nam hij toch Dewi Tisna Wati tot vrouw maar omdat hij niet aan de voorwaarden had voldaan, die zij hem gesteld had stierf de Godin. Batara Goeroe was diep verslagen en hij stelde alles in het werk om haar in het leven terug te roepen, doch zijn pogingen waren alle vruchteloos.

Nu gelastte hij, dat men het lijk zou begraven in het rijk van Mendang Kemoelan. De koning hiervan, Makoe-koean genaamd, werd met de zorg over het graf belast.¹⁾

Veertig dagen na de begrafenis zag de koning „tjahaja”, een lichtglans, op het graf, dat aan zijn zorgen was toevertrouwd en naderbij gekomen, bemerkte hij, dat heel veel nieuwe plantensoorten groeiden op de plaats, waar Dewi Tisna Wati begraven lag. Onder meer groeiden hier thans vele nieuwe soorten boomvruchten en ook de rijst was uit den grond opgeschoten.

Op bevel van Batara Goeroe verzorgde de vorst van Mendang Kemoelan de gewassen met de grootste nauwgezetheid en verdeelde ze daarna onder de menschen.

Kala Goemarang, het everzwijn, hinderde nog steeds Dewi Sri, zóó erg zelfs, dat Wisnoes echtgenoot aan de

1) Velen zeggen, dat hij niet was de vorst van het rijk, maar wel de hoofdpriester, de „Kijai”.

Goden verzocht haar van de aarde te willen doen verdwijnen.

Dit geschiedde.

Op de plaats, waar zij eensklaps, zonder eenig spoor na te laten, verdwenen was, verschenen na korten tijd dezelfde gewassen als eenigen tijd te voren op het graf van Tisna Wati.

Batara Goeroe, hiervan verwittigd, gelastte, dat de rijst, afkomstig van Tisna Wati op droge, die van Dewi Sri op natte velden geplant moest worden. Tegenwoordig nog verbouwt men de rijst op natte en droge sawahs.

Batara Wisnoe, woedend over de verdwijning en den dood van zijn gemalin, doodde Kala Goemarang. Het everzwijn veranderde daardoor evenwel in verschillende soorten van insecten, die heden ten dage nog immer als kwade ziekten en plagen veelvuldig op de rijst voorkomen.

Wel hadden de Javanen nu een nieuwe plant, die hun tot voedsel kon dienen, doch hoe moesten ze haar planten, verzorgen, oogsten? En welke plechtigheden moesten daarbij in acht genomen worden?

Gelukkig werden ze geholpen.

De zielen van Dewi Sri en van den inmiddels eveneens gestorven Batara Wisnoe verhuisden naar het lichaam van de Koningin van Mendang Kemoelan en naar dat van den Koning van dat rijk, Makoekoean. Door deze zielen geïnspireerd, leerden de vorstelijke personen de bevolking de verzorging, het planten en oogsten der rijst, benevens de ceremoniën, die daarbij in acht genomen moeten worden.

Vóór de zielsverhuizing vertoonde Dewi Sri zich eens als een Sawahslang op het veld. De koning merkte het beest op, dat onder zijn oogen veranderde in een schoone Prinses, in welke hij dadelijk Dewi Sri herkende.

Als de landbouwers tegenwoordig twee Sawahslangen samen zien, dan denken ze, dat het Dewi Sri en Batara Wisnoe zijn en laten ze natuurlijk leven.

Dewi Sri wordt thans als de „Rijstgodin” vereerd.

21. DE GEBRUIKEN BIJ DEN RIJSTOOGST.

Bapa Sahari was de rijkste landbouwer van de dessa Tjimanis en stond dan ook algemeen als zoodanig bekend. Hij had vele bouws sawah.

Hij verkneukelde zich op het zien van zijn rijstvelden, die dit jaar zoo'n overvloedigen oogst beloofden. De sawahs stonden er alle, zonder onderscheid, keurig voor en het liet zich aanzien, dat Pa Sahari's „loemboengs", zijn voorraadschuren, dit jaar flink gevuld zouden worden met de goudgele padihalmen.

„Dat kan ook haast niet anders," dacht de grondeigenaar; „heb ik met Hadjat Boemi niet vijf kippen afgestaan aan den algemeenen slametan en heb ik thuis ook niet naar behooren een feestmaaltijd ter eere van de aardgeesten gegeven?"

„Nu nog, eenige dagen voor den oogst, zal hij alles doen om ook de Godin van de rijst, Dewi Sri, gunstig te stemmen niet alleen, maar vooral om haar te danken voor den weligen groei van zijn padi.

Zijn vrienden en kennissen wenschen hem geluk met den zooveel belovenden oogst.

Nu de padi rijp is en het oogsten moet beginnen, ontbiedt Pa Sahari den Doekoen-Sawah. Deze man geeft aanwijzingen omtrent planten en oogsten en hij moet thans voor Sahari den juisten tijd voor het oogsten bepalen.

Op een Donderdagavond geeft Pa Sahari een slametan in zijn woning waar ook den Doekoen-Sawah genoodigd is. Deze feestmaaltijd wordt alleen gegeven door de rijkste

landbouwers. Niet alleen de huisgenooten en de genoodigden smullen, maar ook wordt een mand met spijzen naar de Moskee gezonden voor de daar aanwezige Santri's, met verzoek aan hen Allah en de overleden voorouders te bedanken voor de rijke gaven.

Des anderen daags wordt op de droogste plaats van de sawah een kleine hut gebouwd, waarin het huisgezin van Pa Sahari kan eten, rusten en slapen. Want de familie zal verhuizen: de huisgenooten, meestal slechts voor een of twee dagen, de man echter gedurende den ganschen

oogst. Matten en kussens, ketels en ander eetgerei wordt medegenomen. De oude menschen slechts blijven thuis, samen met de bedienden.

Ook de familieleden zijn reeds gewaarschuwd omtrent den eersten oogstdag, want op dien dag willen zij graag aanwezig zijn.

Nog anderen zijn er, die met verlangen den oogst tegemoet zien: dat zijn de armere desagenooten, die hun arbeid in dienst stellen van den rijken landbouwer, de arbeiders en arbeidende vrouwen dus, die bij den oogst

helpen tegen een vast loon. Dat loon bestaat dan uit een zeker gedeelte van de opbrengst.

Op den bepaalden dag vertrekt Pa Sahari met vrouw en kinderen, vergezeld van de andere familieleden, naar de sawah. Ook de Doekoen wordt gehaald. De vrouwelijke familieleden gaan in de hut op de op den grond liggende matjes zitten, de mannen hurken naast het gebouwtje en praten luid. Op den berm van den weg of aan den kant van de sawah nemen de mannen en vrouwen, jongens en meisjes plaats, die bij den oogst zullen helpen.

In de hut zorgt de vrouw van Pa Sahari voor overvloedig thee, die gretig gedronken wordt om den dorst te lesschen.

Daarna neemt de plechtigheid een aanvang. Pa Sahari roept den Doekoen-sawah, die met een diep-ernstig gezicht zich begeeft in de richting van het beekje, dat langs de velden stroomt. Op den hoek van de sawah bij het stroompje staat een Tjangkringboom, zijn schaduw over het veld werpend. Naar dien boom begeeft zich de Doekoen. Donkere plekken zijn bij voorkeur de verblijfplaatsen voor geesten en volgens den Doekoen huist ook hier onder den Tjankring een geest, dien men gunstig moet stemmen. Gebeden prevelende nadert hij den boom; daar gekomen brandt hij wierook en na deze plechtigheid strooit hij eenige bloemen.

Als hij hiermee geëindigd heeft, wandelt hij, steeds onduidelijk gebeden murmelend, en gevolgd door de familieleden, eenige vakken van de sawah rond, daar het veld veel te uitgestrekt is voor een algeheel rondgang.

Is ook dit geschied, dan stapt de Doekoen te midden der padi en kijkt speurend rond. Hij bekijkt nauwkeurig de padihalmen: hij zoekt er twee, die naar elkaar toegebogen zijn. Gelukkig, daar ziet hij, niet ver van de hut,

de gezochte aren. Onder het prevelen van spreuken en het aanroepen van den naam Dewi Sri en Batara Wisnoe, snijdt hij de twee aren met een rijstmesje af.

Met andere aren, die dan nog gesneden worden, bindt hij ze tot twee schooven: dat zijn de bruid en de bruidegom.

Ook andere schooven worden dan nog gemaakt van door den Doekoen-Pari uitgezochte aren: deze vormen het „gevolg” van het bruidspaar.

De bruid wordt gekleed: zij draagt een „kabaja”, een kam in het haar, bloemen, en over den schouder een „slendang”. De bruidegom draagt een hoofddoek en een kris. De „volgers” zijn slechts gekenmerkt door een stuk wit katoen.

Op de plaats, waar de eerste aren gesneden zijn, plaatst men een van huis meegebracht hutje op een paal; „saoeng sanggar” noemt men dit huisje. Het ding wordt versierd met jonge klapperbladeren en overdekt met wit katoen.

Dit huisje moet dienen tot woning van de bruid, Dewi Sri. Opdat ze alles zal vinden, wat ze noodig kan hebben, worden in het hutje verschillende dingen ondergebracht, zooals: een gekookt ei, een „poentjak manik”, dit is rijst geperst in den vorm van een kegel, en koeken van kleefrijst gewikkeld in bamboebladeren; een en ander moet natuurlijk dienen tot spijs van Dewi Sri. Voorts brengt men er in een spiegel, een kam, een „boreh”, dit is in water opgeloste poeder, en klapperolie; alles, om behoorlijk toilet te kunnen maken, en eindelijk nog bloemen.

Er onder plaatst men een jonge klapper, waarvan het bovenste gedeelte van de bast is afgesneden en in de noot een gaatje is gemaakt, benevens een „gendie” met water, in welker tuit een sirihblad is gestoken en eindelijk brandt men nog wierook onder den paal.

Nu zijn de plechtigheden zoover gevorderd, dat een slametan gehouden kan worden. Daartoe worden familieleden, vrienden en kennissen, die op de sawah aanwezig zijn, in de hut genoodigd, terwijl de mannen en vrouwen doorgaan met snijden en de padi op hoopen zetten om te drogen.

In de hut hebben onderwijl de vrouwen de rijst met kippevleesch reeds op de matjes gezet en nadat de Doekoen-Pari het dankgebed heeft gepreveld, begint de maaltijd, na het einde waarvan de vrouwen en meisjes alles opruimen en de mannen nog wat gezellig blijven napraten.

Tegen vijf uur in den namiddag gaan allen huiswaarts, Pa Sahari en zijn oudsten zoon alleen bij de opgestapelde rijsthoopen achterlatend, die gedurende het drogen bij de padi de wacht moeten houden.

De zoo drukke eerste oogstdag is achter den rug.

Deze dag is niet alleen voor den eigenaar een gewichtige, maar ook voor de talrijke genoodigden en voor de andere aanwezigen. De meisjes gaan op het mooist uitgedost naar de sawah, zij spannen zich erg in bij het padisnijden, bij het theezetten enzovoort. Hier, op dezen dag, kunnen ze haar handigheid bewijzen en laten bewonderen, en niet zelden gebeurt het, dat de ouders voor hun jongens op dezen dag een aanstaande vrouw uitkiezen.

Als de padi droog is moet ze van het veld huiswaarts vervoerd worden om opgeslagen te worden in de „loem-boeng”. Het is alweer de Doekoen-Sawah, die den dag van overbrenging vaststelt en de ceremoniën daarbij leidt.

Op dezen dag loopt hij vooraan met zijn deftigste gezicht en achter hem worden eerst de „bruid” en „bruidegom” gedragen, daarna „het gevolg” en vervolgens komen de

dragers met de andere padi. Achter de bruid en bruidegom loopen mannen met de gendie, den jongen klapper, bloemen en wierook.

Bij de „loemboeng” gekomen klimt de doekoen langs de ladder naar boven en daalt vervolgens binnenin weer naar beneden, want deze schuren hebben niet de deur op den grond, maar boven.

In het midden is op den grond een nieuwe mat neergelegd en hierop plaatst de doekoen de bruid en bruidegom, benevens de uit de „saoeng sanggar” meegebrachte toiletartikelen en de gendie.

Daaromheen en later ook daar bovenop worden de andere rijtschooven netjes opgestapeld.

En hiermede behooren de ceremoniën van het oogsten weer tot het verleden.

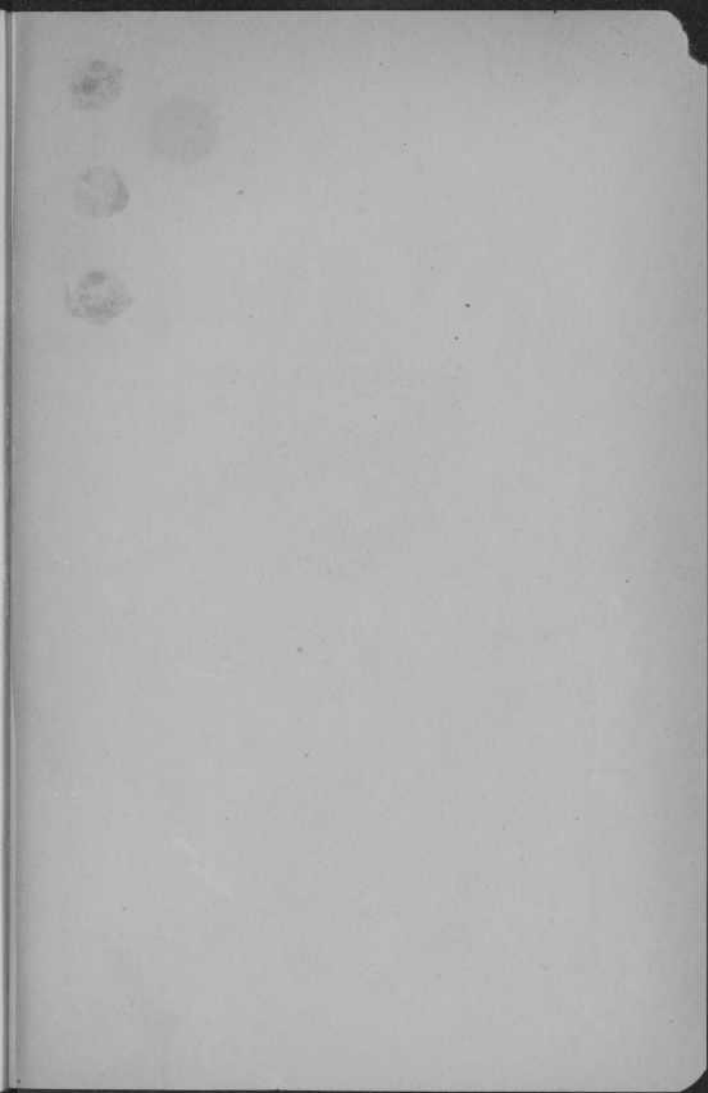
Men sluit de „loemboeng”, welke nu de eerstvolgende zeven dagen niet meer geopend mag worden.

Is de schuur gesloten, dan wordt de laatste oogstslametan gegeven.

AANHANGSEL.

Dessa	dorp; uitsp.: dessa.
kampong	een gedeelte van een dorp.
prauw	schuit, kleine boot.
tangkoeban prahoe	omgekeerde prauw.
galoeh	de „g“ wordt steeds uitgesproken als een zachte „k“. Ook op het eind van een woord: „bedoeg“.
dewi	godin; uitspr. dewwi.
batara	God.
kraton	paleis.
akal	list.
pa of bapa	vader; ook als aanspreektitel voor oudere menschen gebruikt, dus geen familieband uitdrukkende.
doekoen	iemand, die in de dessa als dokter optreedt en steeds inlandsche geneesmiddelen aanwendt; vaak onder het prevelen van gebeden of tooverspreuken.
koewoe	dessa-hoofd.
hoofddoek	hoofddeksel van den Javanen; een vierkante doek, kunstig om het hoofd gevouwen.
tji	rivier of water; heel veel plaatsen zijn naar de rivier genoemd, waaraan ze liggen, bijv.: Tjipanas (warm water).
pesantren	uitspr. pesantren.
boek	eigenlijk openen.
kereta	uitspr. keretta.
gendie	bolvormige, aarden kruik, met langen hals, soms met tuit.
sirih	klimplant; in een blad van deze plant wikkelt men kalk, gambir en pinang; soms ook nog zoethout en kruithagel. Dit alles te zamen vormt dan de sirih-pruim.
slendang	over den schouder hangend doek dienend om iets in te dragen.
kris	lange dolk met gegroefde snede; meestal vergiftig. Bij de fabricatie worden ze door een bijzondere bewerking (met arsenicum) reeds vergiftig gemaakt. De groeven worden zoodanig aangebracht, dat men daaruit kan afleiden voor welk soort menschen een bepaalde kris bestemd is, zoo voor Regenten, ambtenaren, enz. Door al deze dingen is het maken van een kris een kunst. Niet minder dan 48 verschillende soorten krissen heeft men dan ook.
kebaja	samen met sarong de luchtigste damesdracht in Indië.
pari	ongepelde rijst.
gamelan	een aantal grootere en kleinere slaginstrumenten.

8 0 AUG 1976

KE

A

30

KE

A

30